
Dokument nr. 5.

(1991–92)

**Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten
i tiden 1 januar–31 desember 1991.**

REGISTER

	Side
Innledning	3
Generelle synspunkter	3
Saker som er behandlet	6
Verneplikt, utskrivning, rulleføring	6
Innkalling, fremmøte, fritaking, utsettelse	7
Beordring, overføring, forflytning, frabeordring, dimittering	7
Uniformer, personlig utstyr, erstatning for tap av utstyr	8
Forlegningsforhold	9
Permisjoner	9
Disiplinærsaker	12
Tillitsmannsordningen	12
Økonomiske forhold	13
Sykesaker	15
Sosiale saker	15
Forsvarets skolevirksomhet	20
Vervede og kvinner	21
Befalssaker	22
Sivilt personell	27
Ombudsmannsnemndas befaringer	28
Vedlegg:	
Instruks for Forsvarets ombudsmannsnemnd	40

INNLEDNING

Etter vedtak i Stortinget høsten 1989 består ombudsmannsnemnda i perioden 1 jan 1990–31 des 1993 av:

Ombudsmann Per A. Utsi, Oslo
Georg Jacobsen, Bergen
Per Håpnes, Hell
Gunvor Schnitler, Trondheim
Liv Stubberud, Rakkestad
Ellen M. Wibe, Oslo
Ivar Johansen, Oslo

Ombudsmannsnemnda har i 1991 holdt møter

28 februar
9 april
28 mai
1 oktober
2 desember

I tillegg har nemnda i 1991 foretatt befaringer ved militære tjenestesteder slik:

Brigaden i Nord-Norge
Rusta leir
Heggelia leir
Studiesentret, Heggelia
Skjold garnison
Bardufoss flystasjon
Sydspissen permisjonssted, Tromsø
Tromsø sjøforsvarsdistrikt, Olavsvern
Grøtsund fort
Luftforsvarets skolesenter Stavern
Østlandet sjøforsvarsdistrikt, Karljohansvern, Horten
Bolærne fort
Vestre Oslofjord forsvarsdistrikt/Telemark infanteriregiment nr 3, Heistadmoen.

For innhenting og ajourføring av informasjonen om Heimevernet, gjennomførte nemnda et besøk ved nedennevnte HV-avdelinger etter et opplegg utarbeidet av Heimevernstaben:

Heimevernsstaben (GIHV)
Kongsvinger festning, HV-04, HVUSK
HV-skolen Torpo, Torpomoen (HVSKT)
Vestoppland heimeverndistrikt 06 (HV-06)
Valdres HV-avsnitt og Nord-Aurdal HV-område

Nemnda har i år som tidligere vært representert på landskonferansen for tillitsvalgte i Forsvaret som ble avviklet ved Harstad sjøforsvarsdistrikt.

Ombudsmannen og kontorsjefen har også i år gitt orienteringer om ombudsmannsordningen ved en rekke av Forsvarets skoler og ved mange av de kurs for tillitsvalgte som er avholdt ved forskjellige avdelinger.

Under nemndas befaringer blir det også vanligvis gitt en kort redegjørelse om ombudsmannsordningen og nemndas oppgaver. Det er likevel nemndas oppfatning at det blant soldatene gjør seg gjeldende et ønske om bedre informasjon om ombudsmannsordningen, f.eks. under sesjon eller ved innrykk. Nemnda konstaterer med tilfredshet at informasjonsrutinene overfor mannskapene er under stadig bedring. Orienteringer om ombudsmannsordningen overfor befal skjer bl.a. ved at Ombudsmannen foreleser ved stabskoler og på møter i befalsorganisasjonene.

Generelle synspunkter

Ombudsmannen har i 1991 behandlet i alt 84 klagesaker, hvorav 70 er mottatt i løpet av året. Tilsvarende tall for 1990 og 1989 var hhv 123 og 117 saker. Antallet av klagesaker i 1991 er det laveste antall som hittil er registrert hos Ombudsmannen og bekrefter at et stort antall tvistesaker lar seg løse ved Ombudsmannens uformelle kontakt mellom partene uten at ordinær saksregistrering finner sted.

Den kategorivise fordeling av soldatklagene viser at gruppen «sosiale saker» nå er en desidert hovedgruppe, idet ca 40 % av klagene er registrert under denne kategori. Under «sosiale saker» registreres bl.a. alle klagesaker vedrørende botillegg og stønad til dekning av renter på billån e t c.

Dette bekrefter at en del av soldatene opplever problemer av privatøkonomisk karakter under militærtjenesten.

I en kommentar til nemnda om mannskapenes gjeldsproblemer har FD bl.a. opplyst følgende:

«Ved revisjon av sosialkatalogen pr 1.1.1991 er det gitt større åpning for skjønnsmessige vurderinger, slik at man nå har mulighet til å ivareta særlig vanskelige tilfeller på rene sosiale kriterier – tilfeller som tidligere falt utenfor regelverket av hensyn til formelle krav.»

Nemnda har tidligere påpekt at repetisjons- og HVsoldater som ikke har lønn eller næringsinntekt under tjenesten ofte opplever særlige økonomiske problemer i forbindelse med sin tjenesteplikt. Nemnda er derfor tilfreds med at Stortinget med virkning fra 1 jan 1992 har innført en ordning med et spesielt «kompensasjonstillegg» for denne gruppen av vernepliktige. Kompensasjonstillegget som ikke er skattepliktig skal reguleres i takt med det ordinære tjenestetillegg for vernepliktige mannskaper. Nemnda finner likevel grunn til å minne om sine tidligere påpekninger av de særlige problemer under førstegangstjenesten for mannskaper som er selvstendige næringsdrivende.

Kompensasjonstillegget gjelder for repetisjons- og HVøvelser, men gjelder ikke for mannskaper under førstegangstjeneste.

Nemnda konstaterer med tilfredshet at FD av Stortinget er anmodet om å utrede de økonomiske problemer under førstegangstjenesten for selvstendig næringsdrivende – f eks ved innføring av visse former for næringsbidrag, jfr innst S 139-1990-91. Nemnda håper saken vil bli gitt nødvendig prioritet.

Nemnda har mottatt Generaladvokatens refselsesstatistikk som viser at det i 1990 ble ilagt 9 033 refselsener mot 8 935 i 1989. Dette er en stigning fra 1989 til 1990 på 1,1 %, men er fortsatt betydelig lavere enn i 1988, da det ble registrert hele 11 239 refselsener. (Statistikk for 1991 foreligger først i 3 kv 92.) Den våpengrenvise fordeling viser at antallet refselsener i Luftforsvaret gikk ned med ca 6 %, i Sjøforsvaret opp med ca 7 % og i Hæren opp med ca 1 % i forhold til 1989.

Nemnda konstaterer med tilfredshet at antallet refselsener for beruselse eller andre forhold med tilknytning til alkohol viser en nedgang på over 6 % i løpet av 1990. Et annet illustrerende eksempel på utviklingen er at refselsesmidlet arrest bare er anvendt i 7,6 % av refselsestilfellene i 1990. Det tilsvarende tall for 1983 var 17,6 %.

Med bakgrunn i at man i 1991 registrerte et økende antall selvmord blant Forsvarets personell har Forsvarets overkommando nedsatt en ekspertgruppe under ledelse av Forsvarets sanitet for å fremme konkrete forslag med henblikk på å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk i Forsvaret. Gruppens rapport skal foreligge innen 1 jun 93. I samme forbindelse vil det være en oppgave for alle forsvarets avdelinger å gjennomgå eksisterende relevante tjenesterutiner med sikte på å høyne trivsel og motivasjon.

Nemnda har funnet grunn til å vie legetjenesten i Forsvaret spesiell oppmerksomhet i 1991. Ifølge innhentet informasjon har legetjenesten ved flere av Forsvarets tjenestesteder i 1991 vært utilfredsstillende. Bakgrunnen for legemangelen i Forsvaret er i hovedsak å finne i en stadig sviktende tilgang på vernepliktige leger. FSAN har opplyst at av landets 128 medisinerkandidater i 1993 er kun 16 aktuelle for offiserskurs og legetjeneste i Forsvaret. Dette har bl a sammenheng med et økende antall kvinnelige legestudenter og at stadig flere medisinerstudenter har fullført førstegangstjenesten før påbegynte studier. Etter det opplyste vil legetjenesten i 1992 bli styrket ved at lønnsmidler for 25 nye legestillinger er skaffet tilveie.

Samtidig gjøres anstrengelser for å rekruttere kvinner til legestillingene i Forsvaret. Kvinnelige leger tilbys engasjement som militærleger med løytnants grad det første år som også godskrives som gjennomført frivillig førstegangstjeneste. Etter vanlig offiserskurs vil disse kunne konkurrere om høyere legestillinger i Forsvaret.

Med bakgrunn i at psykosomatiske problemer, utløst av problemer i hjemmet, er hyppigste årsak til at soldater oppsøker legekontoret, vil nemnda anta at den utvidede adgang til tjeneste nærmere hjemstedet vil bidra til å lette mannskapenes problemer og redusere presset på legetjenesten.

I likhet med Forsvarets øvrige virksomhet er velferdstjenesten gjenstand for utredninger og vurderinger. Nemnda tillater seg i denne forbindelse å peke på at en eventuell «komprimert» og innkortet førstegangstjeneste ikke reduserer mannskapenes behov for omsorg, trivsel og adspredelse. De mannskapsrelaterte tiltak innen velferdstjenesten bør sikres under eventuelle omorganiserings tiltak.

I forbindelse med forestående organisasjonsmessige endringer i Forsvaret vil nemnda særlig understreke betydningen av at de serviceytende institusjoner for personellet ikke blir svekket kapasitetsmessig. Nemnda vil anta at økt samarbeid på regionsnivå mellom avdelinger fra forskjellige våpengrener vil kunne gi muligheter for økonomiske og personellmessige innsparinger uten reduksjon av servicetilbudene overfor personellet.

Nemnda antar at aktuelle samarbeidsområder i denne sammenheng kan være velferdstjenesten, personelltjenesten, forsyningstjenesten, prest, lege, tannlege, psykologtjenesten, voksenopplæring e t c.

På bakgrunn av den omstillingsprosess Forsvaret står overfor er det naturlig at nemn-

da i større grad selv, uavhengig av aktuelle klagesaker, utnytter sitt erfaringsgrunnlag og på forberedende stadium drøfter aktuelle saker som kan bli berørt av de aktuelle organisasjonsendringer.

Av voksenopplæringskontoret i FO har nemnda fått opplyst at voksenopplæringstjenesten i Forsvaret i 1990 disponerte et totalbeløp på 96,8 mill kroner mot 88,5 i 1989. Ca 51 % av midlene er anvendt til lønn for egne ansatte og kjøp av timelæretjenester. Ca. 12 % er gått med til kjøp av elevplasser i ulike skoler. Et vesentlig beløp i 1990, ca 20 % er gått med til innkjøp og utarbeidelse av undervisningsmaterieil. Regnskapet for 1991 vil foreligge medio 1992. De senere års økende arbeidsløshet har medført en stadig utvidelse av samarbeidet mellom Forsvaret og arbeidsmarkedsmyndighetene med sikte på å redusere dimittering til arbeidsløshet.

Budsjettet for 1990 for voksenopplæringen inkluderer et tilskudd på 5 mill kroner fra Arbeidsdirektoratet for ekstraordinær yrkesrettet opplæring for vernepliktige mannskaper for å styrke deres muligheter på arbeidsmarkedet etter dimisjon. Samarbeidet mellom Arbeidsdirektoratet og Forsvaret ledes av et sentralt kontaktutvalg bestående av representanter fra direktoratet og FO. Utvalget har i 1990 bl a vært opptatt av revidering av den felles handlingsplan for arbeidet med å motvirke ledighet blant nydimitterte.

Nemnda antar at Forsvarets voksenopplæring disponerer lokaler, utstyr og personell som vil kunne gi økende bidrag til arbeidet med å redusere arbeidsledigheten blant ungdom som avslutter førstegangstjenesten. Etter nemndas mening tilsier sysselsettingssituasjonen at former og omfang av samarbeidet mellom Forsvaret og sivile arbeidskraftmyndigheter bør bli gjenstand for grundigere drøfting av våre politiske myndigheter.

Nemnda sier seg tilfreds med at voksenopplæringen også i 1991 har gjennomført spesielle tiltak for å bedre dimittentenes muligheter på arbeidsmarkedet, bl a ved å

- effektivisere yrkes- og studieinformasjon
- videreutvikle yrkesrelaterte utdanningstilbud
- effektivisere det lokale og regionale samarbeidet mellom forsvarsgrenene
- utvide samarbeidet med andre opplæringsinstanser

Nemnda har fått opplyst at søkningen til Forsvarets grunnleggende befalsutdanning også i 1991 var svært god. Til ca 950 elevplasser ble det registrert ca 7 000 søknader. Opptakskvotene i 1991 er blitt redusert med bak-

grunn i et forventet redusert behov for betal i de kommende år. Nemnda forutsetter at befals situasjonen opprettholdes i et omfang som gir sikkerhet for at soldatopplæringen kan finne sted under betryggende sikkerhetsmessige og kvalitetsmessige forhold.

Som vanlig har nemnda også i 1991 foretatt besøk/befaringer ved en del militære tjenstesteder. Nemndas befaringsvirksomhet har sin bakgrunn i instruksens § 6 3. ledd, hvorved nemnda søker å ivareta innsikt i praktiske forhold av betydning for personellet's tjeneste i Forsvaret.

Ved sine befaringsrapporter som regelmessig forelegges våre sentrale forsvarsmyndigheter søker nemnda å bidra til at personellet sikres mest mulig likeverdige tilbud uavhengig av våpengren eller geografisk beliggenhet av tjenestestedet. Det er nemndas erfaring at befaringsrapportene blir nøye gjennomgått av FO og FD og på rimelig måte blir fulgt opp i samsvar med nemndas bemerkninger. Nemnda vil særlig påpeke følgende forhold som er berørt i nemndas befaringsrapporter i 1991:

I forbindelse med befaringer har nemnda påpekt at mannskapenes tillitsvalgte i noen tilfelle er varslet om nemndas besøk svært kort tid i forveien, slik at forberedende drøftelser ikke har vært mulig. Til dette har departementet anført:

«Ombudsmannen anbefales å påpeke at det avsettes tid til forberedende møter for de tillitsvalgte ved bekjentgjørelsen av sine besøk.»

Nemndas medlem Ivar Johansen viser til at gjennom dette har de tillitsvalgte heller ikke hatt mulighet til å påvirke innholdet i det besøksprogram som det må forutsettes at mannskapenes tillitsvalgte og etablissementets ledelse i fellesskap legger opp til.

Under nemndas befarings ved avdelinger i Nord-Norge ble det bl a opplyst om stort innslag av plikttjenestesersjanter – samtidig som erfarent kontraktsbefal sies opp. Departementet har bl a gitt følgende kommentarer:

«Det erkjennes at det har oppstått problemer ved at plikttjenestesersjantene har særlig omfattende fravær i form av avspassing og ferie. Det arbeides for å løse disse vanskelighetene.

Utdanningskvoten for plikttjenestesersjant er hovedsakelig bestemt ut fra mobhærens befalsbehov. I praksisåret gjør sersjantene tjeneste i befalsstillinger ved avdelingene. Den praktiske tjenesten utgjør halvparten av befalsskolens 2-årige etatsutdannelse. Det er helt nødvendig å gi sersjantene relevant tjeneste i praksisåret. Brig Ns avdelinger har så-

ledes av naturlige grunner et betydelig innslag av sersjanter.

Vi er enig i at engasjements- og åremålsbefalet ofte representerer lang og verdifull erfaring. I den senere tid har det imidlertid vært nødvendig å prioritere stillinger for yrkes- og plikttjenestebefal. Innsparingstiltakene på personellsiden har derfor medført en betydelig reduksjon i antall engasjementstillinger. Hæren er også i ferd med en nedtrapping av åremålsordningen.»

Om de personellrelaterte bygningsmessige forhold har nemnda funnet grunn til å anbefale utbedringstiltak vedrørende

- kontorforholdene ved Grøtsund fort
- innkvarteringsforholdene ved Rødbergodden fort
- befalsmessen Olavsvern
- mannskapskjøkkenet Maukstadmoen.

Departementet har opplyst at de tre sistnevnte byggetiltak vil bli igangsatt dels i 1992 og 1993. Kontorforholdene ved Grøtsund fort er av departementet tatt opp med FO med sikte på forbedringer.

Ved BRIG N har nemnda fått opplyst at det er registrert et stort frafall av mannskaper ved rekruttskolene slik at det oppstår mannskapsmangel ved de stående avdelinger. Til dette har nemnda mottatt følgende kommentar fra departementet:

«Dette vil bli søkt kompensert ved at innkallingsstyrken økes og at man gjennomgår kriteriene for utsettelse med sikte på reduksjon. Det forhold at mange mannskaper overføres til tjenestesteder nærmest mulig hjemmet, kan til en viss grad forklares med de nye retningslinjene for personell med omsorgsansvar (for barn), selv om dette gjelder relativt få mannskaper. Den vesentlige del av overføringene skyldes nok individuelle begrunnelser som vanskelig kan kategoriseres. Departementet ønsker å kartlegge disse forholdene grundig, slik at man avpasser fordelingen av mannskapene bedre med hensyn både til den enkelte og avdelingene.»

SAKER SOM ER BEHANDLET AV OMBUDSMANNEN

I 1991 har Ombudsmannen mottatt 70 nye registrerte saker. I tillegg er behandlet en rekke saker fra tidligere år. I 29 av de ferdig behandlede saker er avgjørelsen endret i favør av klageren.

Som opplyst foran i beretningen har det i tillegg til de registrerte klagesakene vært en rekke henvendelser der Ombudsmannen og hans medarbeidere har kunnet løse saker for personellet ved uformell kontakt med parte-

ne. Det er også i 1991 kommet henvendelser som er henvist til andre organer, f eks til Stortingets ombudsmann for forvaltningen, som rette vedkommende.

Saksfordelingen på forsvarsgrener og kommandoområder ser i 1991 slik ut:

FD – fellesstaber	12 %
Hæren	60 %
Sjøforsvaret	20 %
Luftforsvaret	8 %
Heimevernet	0 %

Verneplikt, utskrivning, rulleføring

Det er i 1991 behandlet en sak i denne gruppe.

Ombudsmannens kontor mottar stadig henvendelser med spørsmål om mannskapenes muligheter for rulleføring og tjenestegjøring etter individuelle ønsker. Det synes fortsatt å være behov for bedre informasjon om mulighetene for overføring fra en våpengren til en annen, eller overføring fra en type tjeneste til en annen. Det må antas at den pågående omorganisering av utskrivningsvesenet og etableringen av vernepliktsverket vil gi muligheter for bedring av informasjon og større muligheter for disponering av personellet på en måte som kan forene individets og Forsvarets ønsker.

I informasjonens interesse gjengis Ombudsmannens brev på en konkret henvendelse om overføringsmulighetene:

«Jeg oppfatter Deres brev som et spørsmål om eventuelle muligheter for overføring til annet tjenestested eller annen våpengren. Uten å ha kjennskap til Deres nåværende militære status, herunder om De skulle være rulleført for eventuell spesiell tjeneste som kan begrense overføringsmulighetene, vil jeg gi følgende generelle kommentarer:

Med hjemmel i Vernepliktslovens § 7 har militære myndigheter rett til å beordre vernepliktig personell til militærtjeneste etter tjenestelige behovsvurderinger. Imidlertid er personellet etter reglene i BUV del III 5 gitt anledning til på nærmere angitte vilkår – under og etter førstegangstjenesten – å søke om overføring til annen tjeneste eller annet tjenestested.

Slik søknad må være begrunnet f eks i flytting, endret tjenestedyktighet, ervervede særkvalifikasjoner av stor betydning for annen type militærtjeneste, eller tjeneste annet sted eller i annen våpen. Eventuell søknad må av den vernepliktige sendes til egen rulleførende enhet som også vil kunne gi nærmere opplysninger i forbindelse med overførings-saken.

Søkere som måtte mene seg urettmessig behandlet av de militære myndigheter har anledning til å bringe sin sak inn for Ombudsmannen for Forsvaret som nøytral klageinstans.»

Innkalling, fremmøte, fritaking, utsettelse

I denne gruppe er det i år behandlet 2 saker. I begge tilfeller ble avgjørelsen endret i samsvar med klagerens ønske.

I denne saksgruppe finner man vanligvis klagetemaer som krever en nøye avveining mellom klagerens private/sivile interesser og Forsvarets tjenestlige behov. Det er Ombudsmannens erfaring at militære myndigheter vanligvis viser stor vilje til å imøtekomme velbegrunnede sivile behov hos mannskapene.

I

En vernepliktig klaget til Ombudsmannen over avslag på søknad om utsettelse med resterende førstegangstjeneste. Klageren hadde umiddelbart før innrykk til førstegangstjeneste gjennomgått fagopplæring på lærlingekontrakt. Med sikte på avleggelse av fagprøve var han opptatt som elev på et ca 3 mndr langt obligatorisk teorikurs. Kurset var planlagt med oppstart ca 3 mndr før klagerens ordinære dimisjonsdato. Etter det opplyste ville neste kurs av samme type først bli arrangert halvannet år senere, hvorfor han mente å ha gode grunner for å be om avbrudd med militærtjenesten.

Det ble sannsynliggjort at mannskapet vanskelig kunne regne med noen jobb etter endt førstegangstjeneste uten fullført fagprøve.

Etter en viss korrespondanse og telefonisk kontakt mellom klagerens tjenestested og Ombudsmannens kontor, kunne klageren varsles om at utsettelse var innvilget i samsvar med hans søknad. Klageren var innforstått med at førstegangstjenesten måtte fullføres umiddelbart etter endt teorikurs.

Avdelingen fortjener honnør for utvist velvilje og smidighet ved anledningen.

Beordring, overføring, forflytning, frabeordring, dimittering

I denne gruppe er det i år behandlet 11 klagesaker. De fleste saker gjelder klage over avslag på søknad om overføring til tjenestested nærmere hjemmet, eller søknad om overføring til HV-tjeneste av velferdsgrunner. I fire av klagetilfellene er avgjørelsen endret i favør av klageren.

De lempeligere overføringsbestemmelser som ble innført med virkning fra 1991 har medført at soldater med forsørgeransvar nå søkes beordret til tjenestested nærmest mulig hjemstedet. Dette har medført et redusert antall klagesaker fra familieforsørgere.

Gjennom sin saksbehandling av denne type saker blir Ombudsmannen fra tid til annen kjent med at enkelte etter å ha mottatt avslag på søknad om å få utføre militærtjenesten

nær hjemstedet, søker seg overført til siviltjeneste (militærnekting).

I

En 68 år gammel og pensjonert mann tilskrev Ombudsmannen med anmodning om bistand for å få sønnen overført fra Nord-Norge til et tjenestested nærmere hjemmet på Vestlandet. Farens overføringssøknad, som var blitt avslått av de militære myndigheter, var begrunnet med at han som pensjonist og med begrenset førighet i et ben hadde behov for «en hjelpende hånd». Det ble også vist til at sønnen var den eneste i familien med førerkort for bil.

Etter klarleggende undersøkelser og korrespondanse også med soldaten selv, kunne Ombudsmannen avslutte klagesaken med et brev til faren slik:

«Jeg viser til Deres sønns brev av 3 f m, hvorefter jeg i brev av 23 f m anbefalte ham å konkretisere søknadens begrunnelse i relasjon til opplyste bestemmelser om overføring til annet tjenestested.

Med henvisning til Deres brev av 27 f m må opplyses at Ombudsmannen ikke treffer avgjørelser om fordeling av mannskapene. Ombudsmannens oppgave er å foreta en nøytral vurdering på Stortingets vegne dersom militært personell skulle føle seg urettmessig behandlet av de ordinære forvaltningsmyndigheter/ankeinstanser i Forsvaret. Ombudsmannens vurdering retter seg således mot en så vidt mulig lik og rettmessig behandling av mannskaper med ulike behov for overføring. Av utdannings- og personellmessige årsaker blir bestemmelser om overføring meget restriktivt praktisert.

I denne saken kan det ikke ses opplyst å foreligge en akutt alvorlig situasjon, hvor helt bestemte oppaver må utføres av Deres sønn. Det er heller ikke opplyst noe om Deres hustrus helsetilstand, eventuelt om nære slektninger eller lokale institusjoner som kan være til hjelp i eventuelle nødvendige tilfeller.

Deres sønn får ordinære langpermisjoner, og ved eventuelle vanskelige situasjoner i hjemmet har han adgang til å søke velferdspermisjoner.

Etter de opplysninger som foreligger i denne saken kan jeg ikke se grunn til å rette kritikk mot Forsvarets behandling av Deres sønn, i relasjon til andre mannskaper og deres familier med forskjellig behov for overføring til annet tjenestested.»

II

En vernepliktig klaget til Ombudsmannen etter å ha mottatt avslag på en søknad om overføring til tjenestested nærmere hjemmet. Behovet for hjelp i forbindelse med familiens gårdsdrift var oppgitt som overføringsgrunn.

Til tross for flere måneders saksbehandling var de faktiske omstendigheter ved familiens gårdsdrift mangelfullt klarlagt før oversendelse til Ombudsmannen. Det var således be-

hov for å få flere av de påberopte forhold – herunder påstanden om sykdom i familien – nærmere beskrevet og dokumentert.

Under Ombudsmannens saksbehandling innløp et tilbud fra Sjøforsvarsstaben om at klageren kunne innvilges førtidsdimittering to måneder senere og at han i mellomtiden også kunne få innvilget nødvendig velferdspermisjon for gårdsarbeid.

Klageren fant dette som et akseptabelt tilbud og frafalt deretter begjæringen om overføring til annet tjenestested.

III

En vernepliktig ønsket Ombudsmannens bistand til å få innvilget overføring til et tjenestested nærmere hjemmet. Etter endt rekruttskole var han beordret til et tjenestested som medførte et døgn reisetid mellom hjem og tjenestested. På tidspunktet for klage til Ombudsmannen var soldatens samboer gravid i 6. måned. Det hadde også tilstøtt visse medisinske komplikasjoner under svangerskapet. Under disse omstendigheter fant klageren den tjenestemessige beordring svært belastende både for seg selv og sin gravide samboer. Overføring til et annet bestemt tjenestested ville redusere reisetiden hjem til noen timer – noe han håpet på Ombudsmannens forståelse for.

Saken ble tatt opp med vedkommende rekruttskole hvorunder Ombudsmannen anmodet om fornyet behandling av saken. Det ble av Ombudsmannen bl a vist til at soldatens samboer nå var 50 % sykemeldt som følge av komplikasjoner under svangerskapet, og at det nye «Reglement for utskrivning og verneplikt» forutsatte en lempelig behandling av vernepliktige med omsorgsansvar.

Rekruttskolen kunne kort tid etter meddele at soldaten ville bli beordret til et tjenestested nær hjemmet.

Uniformer, personlig utstyr, erstatning for tap av utstyr

Det er behandlet to saker i denne gruppe i 1991.

En sak vedrørende erstatningskrav fra Sivlforsvaret er oversendt Stortingets ombudsmann for forvaltningen som rette vedkommende.

I

En vernepliktig, fotograf av sivilt yrke, ønsket Ombudsmannens bistand i forbindelse med sitt krav om full erstatning, kr 9 600,-, for ødelagt kamera under tjeneste. Henvendelsen til Ombudsmannen hadde sin bakgrunn i at han var innvilget kr 3 000,- i erstatning fra

Forsvaret for det nevnte tap. Erstatningsbeløpet var innvilget i samsvar med maksimalsatsen etter Forsvarets regler om billighetserstatning for soldaters private effekter.

Med henvisning til at kameraet var gått tapt under et tjenestelig oppdrag, mente klageren å ha rett til full erstatning.

Av saksdokumentene fremgikk at klageren var engasjert som fotograf av Forsvaret i forbindelse med en jubileumsmarkering av en spesiell hendelse under den 2. verdenskrig. Med samtykke fra oppdragsgiver benyttet han sitt private fotoutstyr under arbeidet. Under demonstrasjonen ble kameraet utsatt for sjøvann og ødelagt. Tapet ble av eksperter i fotobransjen taksert til ca kr 9 600,-. Forsikringsavtalen for sitt private fotoutstyr hadde klageren av økonomiske grunner sagt opp i forbindelse med førstegangstjenesten.

Etter disse omstendigheter hadde militæravdelingen anbefalt overordnet myndighet om å vise imøtekommenhet overfor klageren. I samsvar med gjeldende regler hadde Hærstaben innvilget maksimumsbeløpet, kr 3 000,-.

En anke til departementet hadde kun medført en stadfestelse av dette vedtak. Departementet uttalte bl a:

«Departementet har vurdert hvorvidt staten kan være ansvarlig på alminnelig erstatningsrettslig grunnlag. Det aktuelle grunnlag måtte da være arbeidsgiveransvar. En kan imidlertid ikke se at skaden har sammenheng med uaktsomhet utvist av Forsvarets personell.

Da en ikke kan se at staten er ansvarlig for tapet, kan erstatning bare ytes etter reglene om billighetserstatning i KtF 1976, avd I nr 10. Departementet er enig i at vilkårene for billighetserstatning er tilfredsstillende, og at erstatning bør tilstås med det maksimale beløp.

Forsvarsdepartementet opprettholder Forsvarets overkommando/Hærstabens tidligere vedtak. NN tilstås kr 3 000,- i billighetserstatning for tap av kamera under tjenesteoppdrag.»

Da myndighetenes behandling av saken røbet at avgjørelsen var diktert av et, for dette tilfelle, utilstrekkelig regelverk, ble saken nærmere drøftet mellom Forsvarsdepartementet og Ombudsmannen. Etter disse drøftinger skrev Ombudsmannen slik til klageren:

«Saken er drøftet med Forsvarsdepartementet hvorefter FD har stillet i utsikt å ville anbefale en eventuell søknad om billighetserstatning av statskassen.

Den begrensede erstatning fra FD har sin begrunnelse i at gjeldende regler ikke gir FD adgang til å innvilge erstatning i tilfeller som de foreliggende utover kr 3 000,-. Ytterligere erstatning kan bare oppnås ved eventuell søknad til Statens billighetserstatningsutvalg og

sendes til Forsvarsdepartementet sammen med kopier av ligningsattester for de siste tre år. Jeg vil anbefale Dem å sende slik søknad.

Jeg anser med dette klagesaken mot FD som avsluttet.»

Det kan opplyses at den gjeldende beløpsgrense har stått uendret siden 1976 og gjelder også for andre statsetater. Reglene administreres av Justisdepartementet.

II

En vernepliktig som hevdet å ha blitt fra-stjålet kr 7 000,- i kontanter fra sin lommebok under opphold på en militær sykestue, klaget over «feil etterforskning og mistenkliggjøring».

I følge klagerens opplysninger var hans private effekter – heriblant hans lommebok – blitt liggende igjen på sykestuen etter at han selv pga en besvimelse var blitt overført fra sykestuen til et sivilt sykehus. Ved tilbakekomst til sykestuen et par dager senere hadde han funnet sine gjenstander i et ulåst skap. Fra lommeboken som inneholdt i kontanter, ca kr 7 400,-, var syvtusen i hele tusenkrone-sedler blitt borte, hevdet klageren. Dette tap mente han Forsvaret måtte stilles til ansvar for.

Etter å ha innhentet nærmere opplysninger, kunne Ombudsmannen konstatere at saken fortsatt var under behandling i vedkommende våpengrenstab. Forsinkelser i saksbehandlingen hadde oppstått bl a pga klagerens vansker med nødvendig bevisføring for lommebokens innhold på det aktuelle tidspunkt.

Våpengrenstaben ble anmodet om å påskynde saksbehandlingen og klageren ble varslet om at han eventuelt kunne ta ny kontakt med Ombudsmannen etter sakens utfall.

Klageren har senere ikke latt høre fra seg.

Forlegningsforhold

Det er behandlet en sak i denne gruppen i 1991.

Saken, som en vernepliktig tok opp med Ombudsmannen på slutten av 1990, gjaldt krav om opprettholdelse av hjemmeboerstatus. Etter de foreliggende opplysninger var klageren først innvilget hjemmeboerstatus, men denne var inndratt, angivelig pga stadig forsinket oppmøte om morgenen.

Klageren hevdet at han neppe kunne «avstraffes» for sine forsinkelser på denne måte og gjorde krav om gjeninnvilgelse av hjemmeboerstatus.

Avdelingen hadde avvist hans krav med henvisning til at brakkekapasiteten ikke medførte behov for innkvartering i hjemmet,

og at mannskapene etter reglene ikke har noen rett til å kreve hjemmeboerstatus.

Etter en lengre oppklarende korrespondanse med såvel avdeling som klager, ble saken etter Ombudsmannens anmodning oversendt våpengrenstaben til endelig avgjørelse.

Klageren ble underrettet om dette og om sin adgang til å ta ny kontakt med Ombudsmannen etter sakens utfall. Saken ansees avsluttet, idet klageren ikke har latt høre fra seg.

Permisjoner

I 1991 er det behandlet kun en registerført sak i denne gruppe. Permisjonssaker tilhører den gruppe saker som kontoret hyppigst må søke løst telefonisk, idet henvendelsen fra mannskapene ofte kommer svært kort tid før den omsøkte permisjon ønskes påbegynt.

I

En vernpliktig mente seg behandlet i strid med permisjonsdirektivets regler om idrettspermisjon og klaget over forholdet til Ombudsmannen.

Etter anmodning fra sitt idrettslag hadde klageren søkt om idrettspermisjon i tre dager i forbindelse med et treneroppdrag for klubbens håndballag i aldersbestemt konkurransegruppe under Petter Wessels Cup.

Søknaden var ifølge klageren avslått med den begrunnelse at det angjeldende arrangement neppe hadde slik status og betydning som forutsatt i permisjonsdirektivet. Klageren var uenig i dette syn og hevdet at Petter Wessels Cup var å betrakte som uoffisielt NM, for yngre håndballspillere.

På rutinemessig måte ble klagerens avdeling anmodet om uttalelse i saken. På grunn av knappe tidsmarginer ble det bedt om at saken ble gitt prioritet.

Etter først å ha etterlyst den utbedte rede-gjørelse mottok Ombudsmannen en lengre utredning hvor det bl a het:

«Bestemmelsene i TFF 526 «Direktiv om permisjon for befal og mannskap under førstegangstjeneste og repetisjonsøvelser», regulerer alle forhold vedrørende fri fra tjeneste. De har dog forskjellige graderinger og må i de fleste tilfeller avveies mot de alminnelige tjenestelige hensyn i hvert tilfelle. I dette tilfellet var søknaden en idrettspermisjon og en velferdspermisjon i f m tannbehandling. Tannlegeerklæring fra Garnisonstannlegen bekrefter dette.

Som vedlegg til idrettspermisjonssøknaden foreligger en søknad fra X I L, Y som er representant for styret i Håndballgruppen i X I L. Han ber om at NN som er trener for et av klubbens håndballag i aldersbestemt gruppe, gis permisjon 15-16 og 17 mars 91 og deltagelse i Petter Wessels Cup i Larvik.

Det finnes i den totale organiserte idrett i Norge i dag, tusenvis av forskjellige samlin-

ger og konkurranser som kan sammenlignes med denne. jeg kan ikke i min villeste fantasi tro at TFF 526 A, vedlegg E, skal være gjeldende for alle disse. Punkt 3 i vedlegget gir dog en militær sjef en viss adgang til å vurde- re idrettspermisjon ved «andre møter og stev- ner som må antas å være av betydning innen den idrettsgren det gjelder». Denne type per- misjon kan gis «når særlige grunner taler for det».

Avdelingen var på dette tidspunkt under en hard oppkjøring mot «NATO taktisk evalu- ring» og som skulle foregå 22-23 april 91. Med forestående påskepermisjoner og søkerens tentative fravær for tannbehandling, fant sjef Z det ikke tjenestlig tilrådelig med hensyn til trening og oppkjøring for TACEVAL, å gi mannskapet ytterligere permisjon fra tjesne- sten. Søknaden ble derfor avslått. En uventet opprigning fra Ombudsmannen ble oppfattet som press, og mannskapet ble likevel gitt per- misjon med trekk i permidager. Dette var me- get uheldig for tjenesten i den situasjon avde- lingen befant deg i, men jeg tar det fullstendig på min kappe.

Det kan også opplyses at skiftsjef ikke støt- tet permisjonen. Han skal bare uttale seg om det er andre av hans mannskaper som kan gå inn i vedkommendes posisjon i nevnte dager. Med hensyn til idrettsoffisers og idrettsin- spektørens uttalelse i spesifikke permisjons- spørsmål finner jeg dette som uttidig innblan- ding i en avdelings tjenesteforhold. De skal legge tilrette fysisk fostring for militært per- sonell, både befal og mannskaper, og kan vanskelig sees som saksbehandlere i permi- sjonssaker.

Avdelingen beklager at det har tatt så lang tid med svaret. Dette kommer av for stort ar- beidspres og tjenestlig fravær, samt at ved- kommende mannskap fikk permisjon til Pet- ter Wessels Cup. Avdelingen med 60 menige mannskaper fordelt over 5 inntak i året, be- handler mange velferdssaker pr år som forde- ler seg fra tragiske sosiale kasper til de mere enklere forhold. Sett på bakgrunn av disse sa- kene er dette en «høy statussak» som ved rik- tig saksbehandling burde vært unngått.»

Som det vil fremgå av det foran nevnte var klageren blitt innvilget tjenestefri de omsøkte dager, men var blitt trukket i oppsparte lang- permisjonsdager.

Etter sakens karakter fant Ombudsmannen behov for en prinsipiell avklaring med hen- syn til status og betydning av nevnte årlige håndballarrangement i relasjon til de aktuelle bestemmelser i permisjonsregulativet. Om- budsmannen skrev den 21 juni slik til avde- lingen:

«I mitt brev av 12 mar d å ble AA anmodet om å avgi en uttalelse for min upartiske vur- dering av ovennevnte klagesak. Saken gjaldt søknad om idrettspermisjon for deltakelse i Petter Wessels Cup, som ble hevdet å være et uoffisielt norgesmesterskap.

På bakgrunn av sakens tidsaspekt, permi- sjon fra 15 mar d å, ble det anmodet om å gi saken prioritet.

Først i brev av 7 juni d å, etter påminnelser fra vårt kontor, foreligger et svar fra sj/Z. Inn-

holdet i brevet oppfatter jeg dessverre på en måte som sjelden forekommer i en ellers sed- vanlig meget god kontakt mellom militære forvaltningsmyndigheter og vårt kontor.

Ombudsmannens oppgave er som kjent på Stortingets vegne å foreta en upartisk vurde- ring etter klage fra militært personell som måtte føle seg urettmessig eller urimelig be- handlet av de ordinære forvaltningsmyndig- heter/ankeinstanser i Forsvaret. Mannskape- ne har adgang til å fremme saker for Ombuds- mannen utenom den regulerte tjenestevei, noe sj/Z muligens ikke er kjent med.

Når det gjelder selve saksbehandlingen et- ter klagen ser jeg dessverre grunn til å foreta en oppsummering.

Etter avslaget på ovennevnte søknad ble jeg telefonisk kontaktet av idrettsoffiseren på Z. Hun ga uttrykke for at Petter Wessel Cup var høyt ansett og burde tilsvarende vektlegges i relasjon til bestemmelsene om idrettspermi- sjon. I relasjon til vurderingen av arrange- mentets betydning ville hun anbefale søkna- den.

Den 11 mar d å mottok jeg klage fra mann- skapet vedrørende avslaget på hans søknad. Samme dag ble sj/Z telefonisk varslet fra vårt kontor om den innkomne klagen og at denne omgående ville bli oversendt til avdelings ut- talelse for min upartiske vurdering, i samsvar med vanlig praksis.

Iflg notat fra samtalen har sj/Z opplyst at søknaden var avslått grunnet lik behandling i lignende saker idet han mente at det ikke var hjemmel for å innvilge en slik søknad. Videre har sj/Z opplyst at mannskapet hadde trukket søknaden tilbake, noe sjefen opplyste å skulle komme tilbake til i sitt skriftlige svar.

Etter telefonsamtalen med anmodning om en uttalelse for min upartiske vurdering av sa- ken virker det uforståelig når sj/Z i brev av 7 d m opplyser at henvendelsen ble oppfattet som press.

Den 20 mar d å opplyser sj/Z i tlf-samtale med vårt kontor at han fremdeles ikke har mottatt vårt brev av 12 mar d å. Imidlertid opplyste sj/Z å vite at brevet var mottatt ved AA. Iflg notat fra denne samtalen ses avtalt at sjefen skulle be mannskapet ringe vårt kontor for en grundigere avklaring av permisjonsbe- hovet etc, dersom han ikke allerede hadde reist på en permisjon, noe sjefen skulle under- søke. Telefonisk kontakt ble ikke tatt fra mannskapets side.

1 april d å ble sj/Z igjen anmodet om å avgi kommentarer til mitt nevnte brev, slik at sa- ken kunne bli avsluttet, idet vi etter sjefens opplysninger antok at mannskapets søknad var blitt trukket tilbake.

I mitt brev av 15. mai d å blir AA henstillet om å avgi et svar i saken.

Først i brev av 7 d m er mottatt en skriftlig uttalelse fra sj/Z vedr permisjonen søkt fra 15 mar d å.

I relasjon til bryderiet med å få den aktuelle saken belyst og/eller avsluttet i samsvar med min oppgave må det erkjennes at sj/Zs brev av 7 d m har skapt forundring. Sj/Z opplyser at han fremdeles ikke har kjennskap til inn- holdet i klagen til Ombudsmannen, samt at han har vanskelig for å forholde seg til en kla- ge han ikke kjenner innholdet av etc.

Hvilke bestrebelser sj/Z forgjeves har gjort som behandlende instans for å sette seg inn i klagesakens grunnlag er ikke opplyst, men i

brevets siste avsnitt ses likevel at sj/Z anser denne saken for tilstrekkelig belyst. For ordens skyld vedlegges igjen kopi av sakens dokumenter mottatt ved vårt kontor. For min del er det heller ikke mulig å ta stilling til en klage før det er blitt klarlagt hvilke premisser som er lagt til grunn for en avgjørelse. Sj/Zs bemerkninger om «høy statussak» og riktig saksbehandlingsvei er uforståelig. Spesielt på bakgrunn av den lange saksbehandlingstiden hadde jeg forventet et mer oppklarende svar mht sakens relevante premisser.

Det bes presisert om avslaget beror på sjefens fortolkning av permisjonsdirektivet, om permisjon er uhjemlet etter hans bedømmelse av det omtalte arrangementet, eller om avslaget beror på tjenestlige årsaker, evt andre medvirkende årsaker.

Med hensyn til tjenestlige årsaker ses imidlertid at permisjon ble innvilget de omtalte dager, men med trekk i ordinær langpermisjon.

Klageren har i telefonsamtale den 18 d m opplyst at han ikke hadde trukket søknaden tilbake. Han var imidlertid kjent med at sj/Z mente det motsatte.

Det må sterkt presiseres at jeg på ingen måte har inntatt noe standpunkt til klagerens realitetsspørsmål. Det foreliggende klagetema har imidlertid generell interesse idet saken kan kreve fortolkning av Permisjonsdirektivets vedlegg E.

Med henvisning til det ovenstående bes AA avgi en uttalelse slik at det snart kan bli mulig å bedømme den konkrete klagen iht min oppgave.»

Henvendelsen ble besvart slik:

«AA viser til ovennevnte referanser ifm NNs klage over avslag på søknad om idrettspermisjon av 15 mar 91. I henhold til Deres skriv av 21 jun 91 (ref f.) anmodes det om presisering hvorvidt avslaget av mannskapets søknad om idrettspermisjon beror på avdelingssjefs fortolkning av permisjonsdirektivet, om permisjonen er uhjemlet etter hans bedømmelse av det omtalte arrangementet, eller om avslaget beror på tjenestlige årsaker, evt andre medvirkende årsaker.

AA vil innledningsvis gi uttrykk for det beklagelige faktum at saksbehandlingen dessverre har vært mangelfull og tatt tid langt i overkant av hva som kan forventes i slike saker. Det hersker samtidig ingen tvil om at det i denne type saker er påkrevet uttalelser fra alle berørte parter forut for at standpunkt til klagens realitetsspørsmål blir tatt. Disse forhold er tatt ad notam og AA vil søke å unngå dette ved fremtidig saksbehandling.

AA har på bakgrunn av Deres skriv i ref f) foretatt en grundig gjennomgang av sakens dokumenter, innhentet uttalelser fra avdelingssjef, og vil i det følgende forsøke å gi et fyldestgjørende svar på de forhold som ønskes nærmere avklart.

AA er kjent med rutinene for fremsendelse av klager til Ombudsmannen, og at disse kan fremmes utenom regulær tjenestevei. Det er naturligvis ikke noe krav at avdelingssjef skal ha mottatt NNs klage for å kunne gi den formelle uttalelse i saken som ble påkrevet overfor Ombudsmannen for Forsvaret.

Det kan samtidig legges til, at saksbehand-

leransvaret for bl a permisjonssøknader for mannskapene er delegert til de ulike avdelinger som disponerer disse. Dette medfører at den enkelte enhets respektive sjef foretar en endelig vurdering av de ulike søknader. Som en følge av dette vil det hele tiden være den respektive sjefs fortolkning av permisjonsdirektivets bestemmelser som danner grunnlaget for avgjørelse av søknadene.

I de fleste tilfeller regulerer Permisjonsdirektivet hva som hjemler de ulike permisjoner.

Mht idrettspermisjonens avslag, (ref Permisjonsdirektivet del 2, vedl E), er vurderingen tatt av mannskapets foresatte, vurdert opp mot de tjenestlige behov i det aktuelle tidsrom.

Avslaget er også vurdert opp mot de ulike typer idrettsarrangementer direktivet hjemler for slike permisjoner. På dette grunnlag ble idrettspermisjonen avslått av avdelings-sjefen.

De tjenestlige forhold det refereres til gjelder forberedelser til «NATO taktisk evaluering» (TACEVAL) ved avdelingen, hvor behovet for personellens tilstedeværelse var nødvendig. Permisjon ble likevel gitt fls NN i ettertid.

I tillegg til de tjenestlige vurderinger har avdelingssjefen tolket bestemmelsene dithen at idrettspermisjon ifm deltakelse i Petter Wessel Cup i Larvik og Rødspette Cup i Danmark ikke kommer inn under bestemmelsene i vedlegg E pkt 2.

Dersom eksempelvis Petter Wessel Cups rangering medfører riktighet, anser også AA at avklaring og synspunkt fra høyere myndighet blir gitt, slik at en felles fortolkning kan benyttes som retningsgivende ved fremtidige søknader til slike og lignende permisjoner.

Det er naturligvis uheldig for alle parter at saken har tatt denne vending, men dette kunne vært unngått bl a dersom regulerende bestemmelser forefantes i Permisjonsregulativets vedlegg E.

AA er forøvrig inneforstått med det faktum at tjenestlige årsaker som begrunnelse for avslag i realiteten, i ettertid, ikke var tilstrekkelig – spesielt fordi avdelingssjefen likevel innvilget NN permisjon i det aktuelle tidsrom. Avgjørende vekt i vurderingen fra avdelingssjefen var imidlertid det aspekt at Petter Wessel Cup og Rødspette Cup som sådan ikke er hjemlet iht Permisjonsregulativet. Disse forhold samlet utgjorde grunnlaget for hans begrunnelse for avslag på søknaden.

Avslutningsvis erkjennes det at saksbehandlingen i denne saken ikke taler til AAs fordel, men det er allerede tatt selvkritikk på de ulike ankepunkter. Men, garantier kan man aldri ha for at fortolkningen av bestemmelser som dette ikke blir individuelle og ulike. Imidlertid er det vår alles oppgave å sørge for at de tjenestlige behov dekkes opp, helst samtidig som man ivaretar personellens velferd. I enkelte tilfeller lar dette seg ikke forene, men AA er av den oppfatning at dette tilhører unntakene.

AA ser det imidlertid som urimelig at enhver type arrangement/turnering skal kunne hjemle denne type permisjon, noe som naturligvis heller ikke er intensjonen i Permisjonsdirektivet.

På denne bakgrunn anser AA stort behov for at fortolkningen av de nevnte turneringer i

aldersbestemte klasser, sett opp mot permisjonsdirektivet del 2, vedlegg E, blir foretatt av høyere myndighet.

AA oversender denne uttalelsen og håper dette kan være med på å belyse saken noe bedre, og gi Dem det nødvendige bakgrunnsmateriale for å gi avsluttende uttalelse i saken.

Til slutt vil AA gjøre oppmerksom på at det også fra vår side vil bli tatt initiativ overfor FOs forsvarsgrenstaber for å innhente en samlet og enhetlig fortolkning av turneringer som dette, med anmodning om at denne reguleres inn i Permisjonsdirektivet og kan virke retningsgivende for fremtidige søknader.»

I samsvar med avdelingens ønske ble Luftforsvarsstaben av Ombudsmannen tilskrevet slik:

«I en klagesak forelagt vårt kontor synes det å ha hersket divergerende oppfatninger når det gjelder anseelsen av Petter Wessel Cup i relasjon til direktivets bestemmelser om idrettspermisjon, herunder hvilke bestemmelser som kan være relevant å vurdere for denne cupen.

I den aktuelle saken ble cupen hevdet å være et uoffisielt norgesmesterskap i håndball for yngre årsklasser.

Til sakens illustrasjon vedlegges kopi av et brev fra X idrettslag, håndballgruppen, dat 13 feb d å.

For behandling av fremtidige saker ved vårt kontor, mht spørsmålet om en så vidt mulig lik praktisering av gjeldende bestemmelser, tør jeg be LST vennligst avgi en uttalelse hva angår stabens syn på et generelt grunnlag.

Det prinsipielle spørsmålet bes også kommentert hva angår evt andre sammenlignbare idrettsarrangementer, i relasjon til bestemte permisjonsbestemmelser.»

Staben fremkom med følgende avklarende redegjørelse:

«Forsvarets overkommando/Luftforsvarsstaben (FO/LST) er bedt om å gi sitt prinsipielle syn i relasjon til omhandlende sak mellom Ombudsmannen og AA.

Generelt blir alle søknader om idrettspermisjon behandlet ut fra bestemmelsene i Permisjonsregulativet (TFF 526 A) som forholdsvis klart beskriver til hvilke idrettsbegivenheter det normalt kan gis permisjon.

De idrettsbegivenheter som er beskrevet i direktivet og som vil være aktuelle ifm Petter Wessel Cup (PWC) er:

- norgesmesterskap
- landsdelsmesterskap
- kretsmesterskap
- landslagssamling

I PWC møtes de to beste lag fra hver krets i aldersbestemte klasser og kan vel best sammenlignes med Norway Cup i forball. Selv om PWC er et «tungt» arrangement, kan et uoffisielt norgesmesterskap som cupen kalles, aldri blir et virkelig norgesmesterskap. rent sportslig kan en sammenligning med landsdelsmesterskap forsvares.

Permisjonsdirektivet slår videre fast at så langt tjenesten tillater det, kan det også gis idrettspermisjon for deltaging i stevner som må antas å være av betydning innen den idrettsgren det gjelder. PWC antas å ha slik betydning innenfor håndball.

LST vil forøvrig bemerke at permisjonsdirektivet er under revisjon i Forsvarets overkommando (FO/PI).

Den usikkerheten diverse cuper og andre store idrettsbegivenheter skaper, sett opp mot bestemmelsene våre, vil bli tatt opp med FO/P med tanke på avklaring og presisering.»

Etter ytterligere korespondanse mellom avdelingen og Ombudsmannen ble klageren innvilget den avviklede permisjon som idrettspermisjon uten fradrag i langtidspermisjoner.

Disiplinærsaker

Det er i 1991 behandlet to registrerte saker i denne gruppe. I tillegg har Ombudsmannens kontor mottatt en rekke skriftlige og telefoniske henvendelser fra refsede hvor kontorets bistand har kunnet begrenses til en veiledning om de ordinære ankemuligheter innen det militære system.

En vernepliktig som etter refselsesvedtak var ilagt 19 døgnvaktarrest, hadde under soningen fått anledning til å fullføre 7 dagers kurs for utvidet førerkort.

Ved avsluttet kurs hadde avdelingen kommet til at mannskapet ikke kunne godskrives kursdagene som avsoning, hvorfor oppholdet i arresten var besluttet tilsvarende forlenget. Da dette ville medføre 5 dagers tjeneste utover ordinær dimisjonsdato, ønsket mannskapet Ombudsmannens bistand.

Saken ble tatt opp med avdelingen som etter nærmere overveielse fant å ville frafalle kravet om forlenget soning.

Klageren sa seg tilfreds med resultatet og så frem til dimittering sammen med de øvrige mannskaper i sitt kull.

Tillitsmannsordningen

Det er ikke mottatt noen klagesaker i denne gruppe dette år.

Ombudsmannen har også i år mottatt møte-referater fra kontaktutvalgenes møter og landsutvalgets møter.

Som tidligere har Ombudsmannen og kontorsjefen holdt orienteringer om tillitsmannsordningen på en lang rekke tillitsmannskurs ved avdelingene.

Tillitsmannsutvalgene har som tidligere sendt referater fra sine møter. De tall som refereres nedenfor er bygget på referater fra møtene i fellesutvalgene. Statistikken føres i henhold til TMOreglens pkt 33.

Hæren	22	(27)	utvalg med 148 møter	(172)
Sjøforsvaret	11	(12)	utvalg med 58 møter	(61)
Luftforsvaret	13	(17)	utvalg med 61 møter	(80)
	46	(56)	utvalg med 267 møter	(313)

Tallene for 1990 i parentes.

Utvalgene har i år behandlet 1 657 saker (2 135) som fordeler seg slik på forsvarsgrenen:

Hæren	964	(1 238)
Sjøforsvaret	293	(359)
Luftforsvaret	400	(538)

Fordelingen på de enkelte saksområder er følgende:

Beordring, overføring mv, dimittering	28	(13)
Kommandert tjeneste	146	(191)
Disiplinærsaker. Forholdet mellom befal og menige	18	(18)
Uniformer mv	79	(87)
Underbringelse	186	(270)
Forpleining og hygiene	74	(106)
Permisjoner	41	(64)
Velferd	471	(604)
Idrett	35	(60)
Kommunikasjoner	56	(62)
Økonomiske forhold	11	(21)
Sosial- og sykesaker	18	(19)
Forsvarets skolevirksomhet	5	(10)
Sivilopplæringen	45	(60)
Tillitsmanns- og ombudsmannsordningen	232	(307)
Tjenestlige orienteringer gitt av sjef	212	(243)

Økonomiske forhold

I 1991 er det behandlet tre saker i denne gruppe. I to av sakene er avgjørelsen endret i favør av klageren.

I

En vernepliktig tilskrev Ombudsmannen i juni 1991 med begjæring om bistand i forbindelse med et krav om etterbetaling av forhøyet tjenestetillegg, ledendetillegg og dimensjonsgodtgjørelse.

Etterbetalingskravet bygget på at Stortinget høsten 1990 hadde vedtatt forhøyelse av de nevnte tillegg med virkning fra 1 mai 1990. Han mente således å ha krav på godtgjørelse etter de nye satser for tiden fra 1 mai 1990 til dimittering 17 aug 1990. I sin klage til Ombudsmannen hevdet den tidligere ledende menige at han hadde gjort resultatløse forsøk

på å få beløpet utbetalt. Klagen hadde følgende ordlyd:

«Jeg viser til telefonsamtale 18/7-91 der jeg ble anmodet om å sende en skriftlig klage. Saken gjelder det tillegg som ble gitt vernepliktig personell fra 1 mai 1990 i forbindelse med lønnsforhandlingene dette året. (Det er antydning et beløp i størrelsesorden 5 kr. dagen.) Dette beløp er såvidt meg bekjent ikke utbetalt til en eneste mann som dimiterte sommeren 90, eller som undertegnede til skolestart høsten 90 ved X.

Fortets administrasjons offiser er Fen. Y og Lt Z, har i tur og orden sagt seg villig til å undersøke saken uten at noe nytt har framkommet. De har i det hele tatt ikke gitt noe tegn fra seg, noe som er ganske karakteristisk for den generelle behandling av henvendelser fra menig personell. Xs økonomiavdeling ble i begynnelsen av mai dette året også gjort oppmerksom på forholdet, uten at dette har resultert i noen fortlgang.

Jeg vil gjerne presisere at selvom denne klage bare representerer en person så har selve sakskomplekset allmenn gyldighet for de dimmiteringsforhold som gjorde seg gjeldende ved avdelingen sist sommer.

De tilgodehavende fordringer varierer selv sagt i takt med dimmisjonsdatoen, for mitt vedkommende var dagen 17/8-90 noe som skulle gi 109 uoppgjorte dager for tillegget (graden var ULM i denne perioden). Det er et minste krav at de beløp som nå blir etterbetalt, snart 11/2 år etter dato, er rentebelastet på lik linje med hva som er vanlig samfunnspraksis (min. 10%), og ikke bare indeksregulert. Mitt poeng er at Forsvarets avdelinger ikke skal ha økonomisk gevinst ved og bevisst trenere sine betalingsforpliktelser, da spesielt overfor denne svakeste gruppe. Blir ikke dette tatt hensyn til ved etterbetalingen vil jeg forfølge saken videre.»

På klagerens vegne tok Ombudsmannen opp saken med mannskapets tidligere tjenestetested som umiddelbart besvarte henvendelsen slik:

«X/økonomiavdeling mottok henvendelse fra NN primo mai 91 om at etterregulering av tjenestetillegg, ledendetillegg og dimiteringsgodtgjørelse ikke var utbetalt fra 1 mai 90 til dimisjonsdato 17 aug 90.

Man kan umiddelbart si at dette stemmer, for man fikk ikke det offisielle iverksettelses-skriv fra Forsvarsdepartementet før 10 sep 90. (Refererer til signal fra FD, dtg p r100920b sep 90, vedlagt.)

Før dette hadde man ingen hjemmel for å betale ut den nye satsen.

Da NN dimitterte 17 aug 90, forelå ingen hjemmel for etterbetaling, og alle hans perso-

nellpapirer (inkludert kontraktortet) ble sendt til hans rulleførende avdeling, ØSD.

X kontaktet rullefører ØSD, og man ble enig om at X skulle etterbetale mannskapet og at ØSD skulle ajourføre hans kontraktort. Pga permisjoner og ferie ved X, er dette fremdeles ikke sendt, men vil bli sendt så snart som mulig. Beløpet som utbetales fremkommer slik:

Tjenestetillegg fom 1/5 tom 16/8:	
3,50×108	=kr. 378,00
Ledendetillegg fom 1/5 tom 16/8:	
0,20×108	= » 21,60
Dimisjonsgodtgj fom 1/5 tom 16/8: 0,80×108	= » 86,40
Sum som utbetales til NN	kr. 486,00

Det er beklagelig at slike ting skjer, men der finnes ingen automatikk for etterregulering av tjenestetillegget for dem som dimitterer før en har fått iverksettelsesdirektivet. Det bør være rulleførers oppgave å ivareta disse soldaters interesse, da det er rullefører som har alle data vedrørende soldatens tjeneste.

En gjør oppmerksom på at alle menige som var inne til tjeneste etter mottak av iverksettelsesdirektivet, har fått den etterreguleringen de har krav på.»

Klageren ble deretter underrettet om sakens utfall.

II

En tillitsvalgt for MP-soldatene ved en av våre hovedflystasjoner tilskrev Ombudsmannen med redegjørelse om uenighet mellom mannskapene og stasjonens ledelse vedrørende trekk i reisegodtgjørelse. Klageren skrev bl a slik:

Herved oversendes en nærmere redegjørelse om uenigheten mellom stasjonsledelsen og vernepliktige mannskaper ved militærpolitiet her ved X Hovedflystasjon når det gjelder trekk i reisegodtgjørelse.

Stasjonen trekker MP-personell som er beordret til togvakt med kr. 50,- for frokost. Disse får utbetalt kr. 890,- i forskudd før reisen foretas. I dette beløpet ligger fast overnattingsutgift på hotell, kr. 545,-, kostgodtgjørelse med kr. 395,- samt kr. 50,- fratrukket for frokost. Beløpet vi mener vi skal ha utbetalt blir dermed kr. 940,-. I fredsregulativet del I, som gjelder for oss vernepliktige sår det følgende (5.4.2):

«- legitimerede overnattingsutgifter pr. natt skal refunderes på nattopphold over 3 timer, dog begrenset oppad til kr. 1 030,-.»

Trekket på kr. 50,- er det ikke hjemmel for i fredsregulativ del I.

Økonomiavdelingen her på X Hovedflystasjon henviser til fredsregulativ del II, Personelhåndboken og reiseregulativet for tjenestemenn. Jeg gjør oppmerksom på at fredsregulativ del II er en avtale for lønn, tillegg og godtgjøringer for befal og Statens Personalhåndbok er utarbeidet av Staten, tjenestemennenes hovedsammenslutninger og Norsk

lærerlag. Vernepliktige mannskaper er ikke tjenestemenn ansatt i staten.

Økonomiavdelingen henviser til «logikken» i systemet og trekker automatisk konklusjonen at ovenstående også gjelder vernepliktige mannskaper inne til førstegangstjeneste, hvilket det etter vår mening ikke gjør.

Vi finner oss ikke i at økonomiavdelingen bare tar fra oss penger fordi de synes det høres riktig ut når de ikke kan dokumentere trekket med en hjemmel.

Jeg vil presisere at kr. 545,- som betales for hotelloppholdet må regnes som en ren overnattingsutgift ettersom det ikke er mulig å trekke ut frokostens kostnad og at den må betales uansett. For å sette saken litt på spissen, kan man jo tolke det dithen at frokosten egentlig er gratis fordi vi velger det aktuelle hotell, men at romprisen er kr. 545,-.»

Denne henvendelse ble forelagt hovedflystasjonen for kommentarer. Fra flystasjonen mottok Ombudsmannen følgende redegjørelse:

«Det vises til tidl ref hvor Ombudsmannen ber om en uttalelse fra X hovedflystasjon ifm trekk av kr 50,- i kostgodtgjørelsen for utskrevet personell på tjenestereise når disse overnatter på hotell.

Formelt er saken ikke tatt opp tjenestevei med stasjonen. Soldatene har imidlertid på et generelt grunnlag fått en bekreftelse om hvorfor det skal trekkes kr 50,- for frokost ved dekning av hotellregning på tjenestereiser.

I notat fra varahovedtillitsvalgt ved X hovedflystasjon til ombudsmannen skrives det at Fr del I ikke gir hjemmel for trekk av kr 50,- i nattillegg. Denne påstanden er riktig. Fr del I pkt 5.4 omhandler tjenestereiser for vernepliktige. Bestemmelsene og satsene er lik med de man finner i Reiseregulativet. Likevel henvises det ikke til reiseregulativet. Denne sakens problem er en forskjell i de to reglementene.

X hovedflystasjon har telefonisk tatt opp dette forholdet med Forsvarsdepartementet. De har svart at det er en forglemmelse at dette punktet ikke er tatt med i Fr del I. FD har meddelt at punktet vil bli rettet opp ved første revidering av Fr del I. Iht FD skal trekk av kr 50,- likevel skje frem til revidering finner sted. Begrunnelsen for dette er at når Forsvaret betaler for et hotellrom hvor frokost er inkludert, er det helt naturlig at kostgodtgjørelsen reduseres med den beregnede verdien den allerede betalte frokost utgjør.

Ut fra ovenstående har X hovedflystasjon fått en definisjon av hva som skal gjøres i disse tilfeller fra utgiver av Fr del I. Det anbefales derfor at videre henvendelser i denne sak fremmes Forsvarsdepartementet.»

Ombudsmannen avsluttet saken med følgende svar til klageren:

«Det vises til Deres notat dat 24 apr d å, hvor De ber meg burdere ovennevnte sak.

Ombudsmannens oppgave er på Stortingets vegne å foreta en nøytral vurdering dersom militært personell skulle føle seg urettmessig behandlet av de ordinære forvaltningsmyndigheter/ankeinstanser. Ombuds-

mannens vurdering retter seg således mot en så vidt mulig lik behandling av mannskaperne.

Deres anførsler er kommentert i brev fra X hflystn dat 5 d m, kopi vedlegges.

Jeg forstår at De i det aktuelle tilfellet krever reisegodtgjørelse med kr. 940,- mens X hflystn mener at utbetalt reiseforskudd med kr 890,- skal dekke følgende:

Kostgodtgjørelse	kr. 395,-
Hotellutg inkl Frokost	» 545,-
	<u>kr. 940,-</u>

beregnet verdi av frokost som er inkl i hotellutg	» 50,-
	<u>kr. 980,-</u>

Etter det som er opplyst kan jeg ikke se noen grunn til å hevde at De er blitt urettmessig eller urimelig behandlet. Jeg ser derfor ikke grunn til å foreta noen ytterligere tiltak i denne saken.»

Sykesaker

Det er i år behandlet to klagesaker i denne gruppe. Det vises forøvrig til at nemnda i 1991 har funnet grunn til å påpeke behov for styrking av legetjenesten i Forsvaret. Nemndas befattning med saken er omtalt under avsnittet om generelle synspunkter foran i beretningen.

I

En vernepliktig som av sin avdelingslege var innstilt for dimisjon, oppsøkte Ombudsmannen med sikte på å få omstøtt legens dimisjonsvedtak. Klageren opplyste at han i juli 1991 hadde påbegynt førstegangstjenesten. Etter grundig legeundersøkelse på rekruttskolen var han til tross for to tilfeller av epileptiske anfall i 1990 funnet medisinsk skikket for militærtjeneste.

Ved avsluttet rekruttskole var han blitt overført til et kystfort for videre tjeneste. I forbindelse med en forestående nattmanøver hadde han oppsøkt avdelingslegen med spørsmål om hans medisinske bakgrunn kunne ha betydning for plikten til å delta i nattøvelser.

Avdelingslegen ble ved denne anledning for første gang gjort kjent med mannskapets to tilfeller av epilepsi, og ønsket straks å motsette seg mannskapets videre militærtjeneste.

Da mannskapet hadde motsatt seg umiddelbar dimisjon, hadde legen foreløpig skrevet sykemelding for 14 dager slik at nærmere bedømmelse kunne finne sted. Overfor Ombudsmannen hevdet klageren at han hverken i rekruttperioden eller under den senere tjeneste hadde hatt noen medisinske komplikasjoner. Det var etter klagerens mening ingen medisinsk begrunnelse hverken for den mid-

lertidige sykemeldingen eller anbefalingen om dimisjon på medisinsk grunnlag. En eventuell dimisjon ville dessuten for ham personlig falle svært ubeleilig, idet han pga militærtjenesten hadde frafalt en reservert studie-plass for skoleåret 1991-92. Han hadde heller ingen jobb i utsikt.

Etter Ombudsmannens anbefaling ble saken bragt inn for Forsvarets sanitet som ankeinstans med klagerens begjæring om fortsatt tjeneste i den kontorstilling han hadde påbegynt ved fortet.

Etter først å ha avvist klagen, kom FSAN under fornyet vurdering av ankesaken til at det i den foreliggende situasjon kunne gis dispensasjon fra gjeldende regler. Klageren ble således gitt anledning til å fullføre sin førstegangstjeneste. Det ble imidlertid stillt som forutsetning at mannskapet ble fritatt for vakt og øvinger og kun satt til normal kontortjeneste som ikke skiller seg fra sivilt arbeid.

Etter dette fortsatte klageren i sin tjeneste, men nå med en helseprofil nedskrevet til laveste tjenestedyktighetsgrad (vurderingssiffer 4). Videre ble avdelingen instruert om på dimisjonstidspunktet å kjenne mannskapet midlertidig udyktig (MUD) for 2 år, hvorefter kjennelsen vil bli vurdert på ny etter fremleggelse av spesialisterklæring.

Sosiale saker

Det er behandlet 25 saker i denne gruppe, hvorav to fra tidligere år.

Til sammenligning kan nevnes at det i 1990 og 1989 ble behandlet hhv 49 og 26 saker i denne gruppe. I syv av årets saker er avgjørelsen endret i favør av klageren.

De fleste saker i denne gruppe gjelder klage etter avslag på søknad om botillegg eller avslag på søknad om stønad til renter på billån etc.

Av det samlede antall klagesaker fra vernepliktige mannskaper utgjør klagen i denne gruppe ca 40 % - omtrent som for 1990. Det er likevel Ombudsmannens inntrykk at en synkende andel av soldatene har pådratt seg økonomiske forpliktelser før militærtjenesten - sammenlignet med forholdene de nærmest foregående år.

I

En vernepliktig «søkte om Ombudsmannens behandling» av sin bostøttesak. Av klagerens redegjørelse fremgikk at han før militærtjenesten hadde bodd på hybel i Oslo hvor han var ansatt i en håndverksbedrift. Før innrykk til militærtjeneste hadde han sagt opp sin Oslohybel og flyttet sitt innbo på en hybel i foreldrehjemmet i Nord-Norge.

Ved fremmøte til rekruttskolen hadde han søkt om å få dekket husleien som var avtalt med foreldrene. Leieforholdet var i følge saksdokumentene inngått for den tid han skulle gjøre militærtjeneste, hvoretter planen var å vende tilbake til Oslo.

Denne søknad var avslått under henvisning til at leieforholdet ikke oppfylte vilkårene om minst 4 mndrs varighet før innrykk. Det ble også vist til at bostøtte til hybel i foreldrehjemmet bare ble innvilget i helt spesielle tilfeller.

En anke til høyere militær myndighet hadde gitt samme resultat.

Klageren gjorde gjeldende at han siden 1987 hadde hatt jobb og leiet hybel i Oslo. Han var permittert fra jobben i forbindelse med militærtjenesten og aktet deretter å vende tilbake til Oslo. Han kunne således ha beholdt sin Oslo-hybel, hevdet klageren. Etter disse omstendigheter mente han at det for Forsvaret burde bli likegyldig hvilken av de to hybler søknaden konkret var knyttet til. Han viste også til at han på returkortet i forbindelse med innkallingen hadde anført sine planer om opppgielse av hybelen i Oslo.

Heller ikke Ombudsmannen fant at bostøttereglenes vilkår var oppfylt i det foreliggende tilfelle og skrev bl a slik til klageren:

«Botillegg til enslige i et selvstendig boforhold kan riktignok på bestemte vilkår og etter en skjønnsmessig vurdering bli tilstått til utgifter vedr boligen som mannskapet bebor, og som ikke kan framleies under militærtjenesten. Når det gjelder bopel i foreldrehjemmet sees forøvrig gjeldende bestemmelser korrekt opplyst i brev til Dem fra FO/Velf.

Etter en samlet vurdering av sakens omstendigheter i relasjon til en så vidt mulig lik behandling av mannskapene, kan jeg ikke se at De er blitt urettmessig eller usaklig forskjellsbehandlet.»

Et par måneder senere mottok Ombudsmannen et nytt brev fra klageren hvorav fremgikk at han sammen med advokat hadde fremmet ny søknad om bostøtte.

I likhet med de militære myndigheter fant Ombudsmannen at heller ikke denne søknad kunne gi grunnlag for et positivt vedtak. Saken var ikke tilført noen nye opplysninger eller fakta. Denne henvendelsen ble besvart slik av Ombudsmannen:

«Det vises til Deres brev av 21 d m hvor De ber meg vurdere Deres sak på nytt.

Jeg ser grunn til å minne om at Ombudsmannen ikke treffer noen avgjørelser. Ombudsmannen har midlertid adgang til på Stortingets vegne å foreta en nøytral vurdering dersom militært personell skulle føle seg urettmessig behandlet av de ordinære forvaltningsmyndigheter/ankeinstanser. Ombudsmannens vurdering retter seg således smot en

så vidt mulig lik praktisering av gjeldende bestemmelser.

Jeg har notert meg Deres anførsler om det midlertidige leieforholdet i underetasjen hos Deres far, for det bestemte tidsrommet De avtjener førstegangstjenesten. For øvrig er notert at leieforholdet gjelder to rom med adgang bad/toilett, som tidligere har vært utleiet til andre.

Vurdering av botillegg retter seg primært mot de faktiske boutgifter som løper i det selvstendige boforholdet mannskapet har hatt før militærtjenesten, og som i alminnelighet forutsettes å skulle fortsette etter militærtjenesten. Reglene tar således bl a sikte på å hindre at mannskapet skulle miste sitt faste boforhold som en følge av inntektsavbruddet under militærtjenesten. For øvrig vises til mitt brev av 5 nov f å.

Etter denne sakens opplyste omstendigheter ser jeg ingen grunn til å rette kritikk mot FOs avgjørelse, idet jeg for øvrig må betrakte saken som endelig avsluttet ved vårt kontor.»

II

En vernepliktig som mente seg urettmessig og lovstridig behandlet av de militære myndigheter i forbindelse med en bostøttesak, ønsket Ombudsmannens «snarlige, presise og positive svar». Grunnlaget for klagen var at Forsvarets myndigheter ved den skjønnsmessige fastsettelse av bostøtten hadde beregnet en 50-50 deling mellom ham og ektefellen av renter på boliglån han alene sto ansvarlig for i forhold til långiver. Klageren skrev bl a følgende til Ombudsmannen.

«Da jeg ikke kan se å ha mottatt noe svar m h t min henvisning til ektefelleloven angående min kones plikt til å dekke min særgjeld under 1. gangstjenesten, bringer jeg denne saken inn for Ombudsmannen for forsvaret med håp om et snarlig, presist og positivt svar.

I min klage på botilleggets størrelse, henviser jeg til ektefelleloven hvor det står at min ektefelle ikke kan pålegges å dekke min særgjeld. (§ 30) Denne henvisningen har jeg ikke mottatt noe svar på hverken fra X eller FO. De viser til sitt reglement hvor det står at 1/3 av ektefellens inntekt skal gå til fradrag til felles utgifter. Da jeg finner det meget usannsynlig at et reglement kan gå «foran» Norges Lov, anser jeg ikke henvisningen til reglementet som noe motargument til ektefelleloven. Etter min (og advokaters) mening må Forsvaret fullt ut dekke min gjeld i Landsbanken A/S. De øvrige fellesutgifter må deretter legges til grunn ved «1/3-fradragsregelen».

Som tidligere nevnt håper jeg på et raskt og positivt svar da denne saken har trukket ut i langdrag og påført min kone unødvendige økonomiske problemer.»

Som del av saksbehandlingen ble nærmere opplysninger og kommentarer innhentet fra avdelingen, fra FO og fra departementet.

Forsvarsdepartementet begrunnet myndighetenes avgjørelse bl a slik:

«Ved vurdering av botillegg til gifte soldater, har departementet alltid lagt til grunn de totale boutgifter - uten hensyn til hvem av ektefellene gjelden står skrevet på. Ved behovsprøving av botillegg tas det på tilsvarende måte hensyn til ekteparets eventuelle inntekter.

Da omhandlede utgift (renter) er knyttet til felles bolig, kan ikke departementet se at praktiseringen av botilleggsbestemmelsene er i strid med ektefelleloven. Ektefellene har i henhold til denne, gjensidig underholdsplikt etter sin evne.»

Under sakens behandling tok klageren kontakt med advokat som på hans vegne bl a skrev slik til Ombudsmannen:

«I sin klage av 23 mars 1990 tar NN opp helt sentrale spørsmål i forbindelse med vurderingen om botilleggets størrelse i denne konkrete sak.

I henhold til direktiv for sosialtjenesten i forsvaret pkt 6 b 2 er det en forutsetning at det skal være igjen $\frac{1}{3}$ av samlede inntekter etter at boutgifter er dekket.

De boutgifter ekteparet NN hadde da NN starter opp med sin førstegangstjeneste, reflekterte hva ekteparet kunne betjene av boutgifter ut fra de samlede inntekter ekteparet på det tidspunkt hadde.

Rent faktisk har de innrettet seg slik at det er tatt opp to lån som den enkelte ektefelle står ansvarlig for. Når den enkelte ektefelle tar opp lån på denne måten er det således ganske riktig som NN fremhever i sin klage at ektefellene i flg. ektefellelovens pgf. 30 bare hefter for den delen av felleseiet han/hun råder over.

Etter mitt skjønn innebærer den måte Forsvaret har fortolket det tidligere nevnte reglement på, en grov urimelighet overfor ekteparet.

Forholdet er jo at det er sett fullstendig bort i fra den samlede økonomi ekteparet hadde forut for NNs tjenesteplikt. Dette blir svært urimelig sett på bakgrunn av at boutgiftene som tidligere nevnt reflekterte ekteparets totale økonomi.

Slik jeg ser det taler de beste grunner for at reglementet må fortolkes dithen at man må se hen til ekteparets totale økonomi forut for førstegangstjenesten når botillegget beregnes. Hvis ikke det gjøres, ja da vil det etter mitt skjønn ikke være korrekt å la NNs kone være ansvarlig for den delen av boutgiftene som refererer seg til den gjeld NN har pådratt seg, jfr. ektefellelovens pgf. 30.»

Etter ytterligere undersøkelser kunne Ombudsmannen avslutte saken med følgende konklusjon som ble meddelt i brev til klagerens advokat:

«Når det gjelder det omtalte prinsippet om ektefellens inntekter som fradrag i botillegget fra Forsvaret, sees FO å ha forelagt denne saken til FDs vurdering. FDs uttalelse i brev av 1 nov f å vedlegges.

Etter gjennomgåelse av sakens omstendigheter må bemerkes at ektefellenes innbyrdes økonomiske forhold, og herunder overfor deres kreditorer, medfører ingen binding for Forsvarets skjønnsmessige vurdering over størrelsen på et evt innvilget botillegg.

Jeg kan etter det som er opplyst i saken ikke se at bestemmelsene om botillegg er fortolket eller praktisert på en urettmessig måte, eller at Forsvarets vedtak bygger på noen uriktige premisser for skjønnsvurderingen. Med hensyn til en så vidt mulig lik behandling av mannskapene kan jeg derfor ikke se grunn til å rette noen kritikk mot Forsvarets avgjørelse i saken.»

III

En vernepliktig klaget til Ombudsmannen etter å ha fått innvilget kun kr 13 000,- pr mnd i bostøtte. I sin søknad hadde han dokumentert samlede boutgifter for ca kr 14 600,- pr mnd som han mente å ha krav på full refusjon av. En anke til Forsvarsdepartementet hadde ikke medført noen endringer.

Ombudsmannen tilskrev departementet med anmodning om en nærmere redegjørelse for beslutningsgrunnlaget i stønadssaken. Departementet besvarte Ombudsmannens henvendelse slik:

«Det vises til ovennevnte referanse hvor NN ber om ombudsmannens vurdering av vår avgjørelse av 3 des 90.

NNs inntekt før fremmøte var kr 15 000,- netto pr mnd. Hans boutgifter er kr 14 600,- pr mnd. Da nesten hele inntekten gikk med til å dekke løpende boutgifter, ble han innkalt til konferanse for om mulig å få klarhet i hvordan han kunne klare å leve av kr 400,- pr mnd.

Under samtalen oppga han at foreldrene ga ham frossen mat og han stort sett brukte avlagte klær fra faren.

Departementet vurderte den hjelpen fra foreldrene til skjønnsmessig å utgjøre kr 1 600,- pr mnd. Det er fast praksis for ikke å dekke utgifter mannskapene åpenbart ikke selv har hatt dekning for.

Departementet er av den oppfatning at NN under samtalen var fortrolig med at full dekning av boutgiftene ikke ville bli gitt.

Sett i forhold til inntekt og boutgifter mener departementet på bakgrunn av praksis at NN har fått en rimelig god dekning for sine boutgifter.»

Etter at nødvendige opplysninger var innhentet ble klageren av Ombudsmannen tilskrevet bl a slik:

«Dersom vilkår for tilståelse av botillegg er oppfylt skal den enkelte søknad behovsprøves og være gjenstand for en skjønnsmessig vurdering vedrørende størrelsen på et eventuelt botillegg. For øvrig er det fast innarbeidet praksis å ikke tilstå dekning til boutgifter som mannskapet heller ikke før militærtjenesten hadde økonomisk evne til å dekke ved sin egen inntekt. Den skjønnsmessige vurderingen skal således bl a ta hensyn til mannskapets inntektstap som følge av militærtjenesten.

Søknadsbeløpet ses oppgitt til kr 14 526,50 pr mnd, mens botillegg ses innvilget fra FD med kr 13 000,- pr mnd. Deres disponible inntekt før militærtjenesten ses oppgitt til kr 15.000,- pr mnd, etter forskuddsskatt med kr

5 000,-. Det synes således å ha vært et misforhold mellom egen økonomisk evne i forhold til løpende boutgifter.

Etter FDs skjønnsutøvelse i relasjon til en så vidt mulig lik behandling av mannskapene kan jeg for min del ikke se noen grunn til å hevde at De er urettmessig eller urimelig behandlet i denne saken.»

I et nytt brev til Ombudsmannen tilbakeviste klageren Ombudsmannen påstand om misforhold mellom egen betalingsevne og løpende boutgifter. Forøvrig hadde klageren intet nytt å tilføre saken, hvorfor Ombudsmannen heller ikke fant grunnlag for ny behandling av botilleggssaken.

IV

En vernepliktig som hadde søkt om utvidet botillegg ønsket Ombudsmannens bistand etter at søknaden var blitt avslått - i siste instans - av Forsvarsdepartementet.

I sin redegjørelse opplyste klageren at han var eier av en enebolig som han månedlig betalte ca kr 9 700,- for i renter og omkostninger. Boligen, som han hadde kjøpt av sin far, var leiet ut til en leietaker for kr 5 000,- pr mnd. På dette grunnlag hadde han fått innvilget kr 4 700,- pr mnd i bostøtte som dekning for differansen mellom utgifter og leieinntekter.

Som følge av sviktende leiemarked hadde klageren sett seg tvunget til å løpet av førstegangstjenesten å redusere utleiemarkedet fra kr 5 000,- til kr 3 000,- pr mnd. Dette tap i leieinntektene hadde han, ved sin søknad om utvidet botillegg, håpet om å få refundert av Forsvaret.

Som del av saksbehandlingen innhentet Ombudsmannen en grundigere redegjørelse vedrørende de faktiske omstendigheter ved hans eget boforhold før militærtjenesten, om eiendomsoverdragelsen fra faren og endelig om forholdene vedrørende leieavtalen med leietakeren.

På disse spørsmål kunne klageren opplyse at eiendommen var overdratt fra far til sønn for en pris av kr 880 000,- etter at faren hadde oppført et nytt bolighus på samme tomt. Av økonomiske grunner hadde han selv valgt å flytte over i farens nye bolig sammen med sine foreldre. Hans egen bolig var således blitt utleiet for kr 5 000,- pr mnd 8-9 mnd før påbegynt militærtjeneste. Kostnader i forbindelse med eget boforhold ble ikke dokumentert.

Etter disse omstendigheter kunne saken avsluttes med et brev til klageren der Ombudsmannen bl a anfører:

«Jeg har den 7 d m mottatt Deres brev av 1 d m hvor De søker å belyse spørsmål tatt opp i mitt brev av 5 f m.

Etter Deres øvrige gitte opplysninger i tele-

fonsamtaler må jeg legge følgende forhold til grunn for vurderingen.

Botillegg ses innvilget med kr 4 379,10 pr mnd vedrørende den boligen De har leiet ut fra juni 1989. Førstegangstjenesten ses påbegynt 18 apr 90.

Det må antas at De ikke har hatt et selvstendig boforhold, idet De alltid har bodd i foreldrehjemmet. Deres far bygget nytt hus på samme eiendom, hvorefter De flyttet sammen med familien over til det nye huset ca mai 1989. De fikk skjøte på den fraflyttende boligeiendommen, og leiet boligen videre ut til et firma idet de selv ikke hadde økonomisk evne til å bo i huset. Det er fremdeles ikke opplyst om det ble utferdiget panteobligasjon i eiendommen vedrørende det omtalte lånet for betaling av kjøpesummen til Deres far.

Etter en grundig gjennomgåelse av denne sakens spesielle omstendigheter i relasjon til gjeldende bestemmelser om botillegg for mannskaper i selvstendige boforhold kan jeg på ingen måte se at De er blitt urimelig behandlet.»

V

Fra en advokat - prosessfullmektig for en tidligere soldat - mottok Ombudsmannen en klage over avslått søknad om behovsprøvet botillegg.

Klageren hadde gjort militærtjeneste i tidsrommet juli 1989 - mars 1990. For dette tidsrom mente klageren seg berettiget til botillegg i samsvar med sine angivelige boutgifter. Av søknadsdokumentene fremgikk at klageren hadde kjøpt et bolighus av sin bror for kr 630 000,-. Kjøpet var ifølge klageren finansiert ved overtakelse av påhvilende lån på kr 430 000,- og en kontantsum på kr 200 000,- som var skaffet til veie ved lån i lokal bank. Renteutgiftene for disse lån var grunnlaget for klagerens søknad om botillegg.

Dokumentene etterlot imidlertid tvil om tidspunktet for eiendomsoverdragelsen brødrene imellom. Tinglyst skjøte i forbindelse med eierskiftet lot seg ikke skaffe. Klagerens advokat hevdet at den foreliggende skriftlige - men ubekreftede - avtale om eierskiftet mellom brødrene måtte ansees tilfredsstillende og begrunnet dette med at «de fleste mennesker er ærlige».

På Ombudsmannens anmodning la Forsvarsdepartementet frem en redegjørelse for sine overveielser i sakens anledning. Departementet anførte bl a:

«Forsvaret yter generelt stønad til dekning av mannskapenes faktiske boutgifter ved fremmøte, jf Fredsregulativet Del I, pkt 3.2.1 og 3.2.3. Mannskapet må ha etablert boforholdet minst 4 måneder før påbegynt tjeneste, jf FR Del I, pkt 3.4.2. Det legges dessuten vekt på samsvar mellom mannskapets totale utgifter og inntekter før påbegynt tjeneste, jf sosialkatalogen for Forsvaret, avsnitt M, pkt 5.

Av den vedlagte overdragelsesavtalen mellom NN og broren X av 31 jan 89 fremgår at X

m/kone overdrar sin bolig pr denne dato til NN. Av avtalen ses videre at kjøpesummen er kr 630 000,- og oppgjørformen skal være at NN overtar fra X lån i Landbruksbanken kr 310 000,-, lån i Landkreditt kr 120 000,- og kr 200 000,- skal betales kontant.

Til dette vil departementet anføre: Avtalen som ikke er tinglyst, er skrevet uten nærvær av vitner. Vi har derfor ingen garanti for at avtalen ikke er skrevet i ettertid.

Lånet på kr 200 000,- som NN har tatt opp i Y-banken er først diskontert 18 sep 89, altså over 2 måneder etter påbegynt tjeneste. Lånet skal helinnfris etter ½ år.

Det ses ikke vedlagt noen dokumentasjon på lånene i Landkreditt og Statens Landbruksbank eller bekreftelse på at NN har betalt renter på disse i 1989. I sin selvangivelse for 1989 har for øvrig NN opplyst at han ikke har hatt noen renteutgifter på de oppførte lån i Y-banken, Landkreditt og Landbruksbanken.

Y-banken skriver også i brev av 10 juli 89 at NN skal overta bolighuset til broren X, det presiseres riktig nok i nytt brev av 10 aug at overtakelsen ble diskutert med banken i januar s å.

Det ses videre at X står som mottaker av regninger for kommunale avgifter og elektrisitet pr aug/okt 89.

På bakgrunn av ovenstående finner departementet det ikke godtgjort at NN sto som rettmessig eier av bolighus nr 2 pr de frister som følger av Forsvarets regler.

Departementet vil avslutningsvis presisere at det, i tilfeller hvor det er relevant, er praksis å kreve offentlig dokumentasjon på at mannskapet står som rettmessig eier av bolig det søkes om botillegg for, jf sosialkatalogen for Forsvaret, avsnitt M, pkt 4.»

Ombudsmannens forsøk på en nærmere klarlegging og dokumentasjon av tidspunktet for klagerens overtakelse av den angjeldende bolig var resultatløse.

Hverken fra klageren eller hans advokat ble det fremlagt opplysninger som kunne gi grunnlag for endret avgjørelse.

På klagenes vegne bemerket advokaten bl a følgende:

«Bestemmelsen om etablert boforhold misnt fire måneder før påbegynt tjeneste, er ny for NN. Ved forlegningen ble det meddelt at en avtale var nok. Hadde NN fått opplyst det man nå fremholder, hadde han selvsagt ikke søkt og dessuten vært spart for et møy-sommelig arbeid og omkostninger i den anledning.»

Ombudsmannen avsluttet saken med et brev til klagerens advokat hvor det bl a heter:

«Etter bestemmelsene er det på bestemte vilkår adgang til å vurdere botillegg etter en skjønnsmessig vurdering av den enkelte søknad.

Tilståelse av botillegg til ugifte mannskaper er imidlertid betinget av et etablert selvstendig boforhold, at mannskapet har besittet boligen minst 4 mndr før militærtjenesten og det ikke er mulig å fremleie boligen under tje-

nesten. Det vises for øvrig til omtalten av bestemmelsene gitt i FDs brev av 28 f m.

Jeg har gjennomgått sakens omstendigheter i relasjon til en så vidt mulig lik behandling av mannskapene og kan ikke se dokumentert at klageren oppfyller vilkårene for botillegg. Etter dette inner jeg heller ikke grunnlag for kritikk mot FDs avgjørelse i saken.

VI

En vernepliktig mente seg svært «usmidig» behandlet av Forsvarets myndigheter i forbindelse med hans søknad om botillegg. Bostøttesaken var avslått med den begrunnelse at hans «bolig» opprinnelig var oppført som hytte og at området der bygningen sto ikke var stadfestet som boligområde etter kommunens reguleringsplan. Da det etter de foreliggende dokumenter ikke synes å være tvil om at klageren benyttet eiendommen som sin faktiske helårsbolig og at forholdet også var bekreftet av folkeregisteret, lensmannen og teknisk etat i kommunen, fant Ombudsmannen grunn til å ta saken opp med FO. Ombudsmannen skrev slik til FO/Velferdstjenesten:

«Ovennevnte mannskap har i brev av 20 mars d å, mottatt ved vårt kontor den 30 f m, bedt meg vurdere avslaget på hans søknad om botillegg.

Avslaget synes å bero på at eiendommen er betraktet som fritidsbolig, bl a fordi det foreløpig ikke foreligger en stadfestet reguleringsplan for området.

Før mannskapet kjøpte eiendommen ses at den ble benyttet som fritidsbolig. Etter ombyggingsarbeider og i hht bekreftelser fra lensmannen og kommunen v/teknisk etat, ses eiendommen nå benyttet som mannskapets faktiske helårsbolig.

Etter det som er opplyst anbefales vurdert på nytt om eiendommen kan betraktes som mannskapets faktiske bopel i relasjon til bestemmelsene om botillegg etter FR Del I. Subsidiært anbefales prinsippsspørsmålet i denne spesielle saken fremmet for FD.

Etter stillingtagen til ovennevnte prinsippsspørsmål kan det for øvrig virke noe uklart i hvilken grad det omtalte boliglånet, kr 150 000,- er fordelt til kjøpesum og utbedringsarbeider. I hht skjøte dat 16 mai 1988 er kjøpesummen kr 10 000,-. Lensmannen ses å ha verdisatt utbedringsarbeidet til ca kr 150 000,-. Det kan ikke ses fremlagt kvitteringer vedr utbetalingsarbeidene.

Sakens dokumenter vedlegges, idet FO/P8 vennligst bes avgi bemerkninger for min vurdering av saken.»

Av FO ble saken forelagt departementet som traff følgende avgjørelse:

«På grunnlag av de opplysninger og dokumentasjoner som foreligger, finner Forsvarsdepartementet i dette spesielle tilfelle å kunne dispensere fra de generelle bestemmelsene, jfr FR Del I pkt 9.3

Mannskapet tilstås botillegg med kr 2 125,- pr mnd med virkning fra fremmøtedato.»

Klagesaken kunne så avsluttes med ovennevnte melding til klageren.

VII

En vernepliktig tok opp en klagesak med Ombudsmannen. Klageren bl a:

«Etter at papirene har gått mellom meg og Forsvarets overkommando i 8-9 mndr, fekk eg oppgitt Deres kontor som ein siste mulighet til å få omgjordt avslaget på rentestøtte til bil-lånet mitt. Eg er i det sivile heilt avhengig av privatbil både til transport til og fra jobb, som til transport i jobben. Og eg klarar rett og slett ikkje å forstå korleis det er praktisk mulig å jobbe som tømrrar og bruke offentlig kommunikasjon (buss) til transport av verktøy og materialer når eg skal ut på eit bygg.»

Klagerens søknad var avslått under henvisning til at vilkårene for stønad til yrkesnødvendig bil i hans tilfelle ikke var oppfylt. Det ble bl a vist til at reglene på dette punkt var innskjerpet.

Etter at nødvendige supplerende opplysninger var innhentet fant Ombudsmannen grunn til å forelegge saken for FO til fornyet behandling.

Etter ny gjennomgang av saken kunne FO meddele følgende resultat til Ombudsmannen:

«Jfr den siste oppmykningen i Direktiv for sosialtjenesten i Forsvaret avsnitt D, som ble iverksatt fra 1.1.91 tilstås mannskapet kr 720,- pr mnd til dekning av gjeldsrenter og omkostninger på lån til yrkesnødvendig redskap.»

Forsvarets skolevirksomhet

Det er behandlet 2 saker i denne gruppe i 1991.

I

En elev ved en av Luftforsvarets skoler var frabeordret skolen som følge av inndratt sikkerhetsklarering. Årsaken til den tapte sikkerhetsklarering var at befaleleven var tatt for et tilfelle av ulovlig fotografering på flyplassområdet.

I sin anke over frabeordringen hadde klageren vist til at han hadde innhentet muntlig tillatelse til fotograferingen fra en navngitt kaptein og at såvel norske som allierte offiserer hadde fotografert ved samme anledning. Klageren var anmeldt for ulovlig fotografering av allierte troppetransportfly under besøk ved flystasjonen.

Etter klagerens opplysninger hadde fotograferingen sammenheng med at han hadde

foto som hobby og at han var spesielt interessert i fly. Da han først hadde innhentet muntlig tillatelse til fotograferingen mente han å ha handlet i god tro. Etter disse omstendigheter påsto klageren at det var helt urimelig å berøve ham for utdanning og yrke for «disse bagatellmessige forhold».

Ved undersøkelser fikk Ombudsmannen vite at saken var oversendt politiet med anmodning om vurdering og eventuell påtale etter Lov om forsvarshemmeligheter § 3 nr 1. Dette var gjort etter tilråding fra Krigsadvokat som også hadde tatt initiativ til å få saken vurdert i Kontrollutvalget for overvåkings- og sikkerhetstjenesten.

Etter disse omstendigheter fastholdt Sikkerhetsstaben sin annullering av elevens sikkerhetsklarering.

I samsvar med fast praksis i saker som undergis rettslig behandling, ble saken av Ombudsmannen stillet i bero i påvente av den politimessige behandling. Etter en tidkrevende korrespondanse mellom sivile og militære myndigheter i 1990 og 1991, kunne statsadvokaten i distriktet meddele at saken var «henlagt etter bevisets stilling». På denne bakgrunn opplyste sikkerhetsstaben at klageren nå ville få tilbake sin opprinnelige sikkerhetsklarering «Strengt hemmelig».

Ombudsmannen underrettet klageren om det utfall saken nå hadde fått. Klageren store interesse for fotografering av sjeldne fly hadde dessverre påført ham en betydelig forsinkelse med flyverutdannelsen.

II

En vernepliktig som hadde søkt om opptak på USK-kurs klaget til Ombudsmannen over at søknaden var blitt avslått. Klageren tilhørte oktober-kullet, og søknaden var avslått med den begrunnelse at nye USK-elever først ville bli opptatt blant innrykkskullet i januar. Klageren hevdet imidlertid at det tidligere var blitt gjort unntak fra denne regel, hvorfor han av «rettferdighetsgrunner» mente seg berettiget til omsøkte befalsutdanning. Han hadde dessuten tilbudt Forsvaret om nødvendig å godta en forlengelse av førstegangstjenesten, eller midlertidig utsettelse med sikte på ny innkalling i januar.

Ombudsmannen tok saken opp med vedkommende rulleførende enhet som kunne bekreftede at klageren var behandlet i samsvar med regler og praksis. Det ble bl a opplyst at klageren etter eget ønske var innkalt til tjeneste i oktober. Til klagerens tilbud om forlengelse av førstegangstjenesten uttalte rulleførende avdeling:

«Utvidet førstegangstjeneste er et fint tilbud fra soldatens side. Men vi må bare bekla-

ge at vi ikke anser dette for sikkert nok ut i fra vår situasjon. Soldaten kan når som helst dimitere etter fullført 12 mnd tjeneste, vi kan ikke hverken pålegge hanm å søke slik tjeneste ei heller at han skal gjennomføre den.»

Rulleførende avdeling fastholdt avslaget. Ombudsmannen fant ikke grunnlag for kritikk av myndighetenes avgjørelse.

Vervede og kvinner i Forsvaret

Det er behandlet 4 saker i denne gruppen i 1991. Gruppen omfatter foruten ordinært vervet personell (grenaderer) også kvinner som utøver frivillig militærtjeneste. Kun en av årets klagesaker er mottatt fra kvinnelig personell. Det er forøvrig Ombudsmannens erfaring at det kvinnelige personell som etter egen søknad gjør militærtjeneste, finner seg vel til rette i det militære miljø. Også rent fritidmessig skjer det en positiv utvikling i Forsvaret hva angår forholdene for kvinners militærtjeneste. Selv om kvinnene fortsatt utgjør en svært beskjeden andel av soldatmassen - ca 1 % - må det anees som positivt at jenter ikke sjelden velges som tillitsvalgt for soldatene.

I

En tidligere FN-soldat ønsket Ombudsmannens medvirkning til i første omgang å få fortlgang i Forsvarets behandling av hans personalsak. Klageren opplyste at han fire-fem uker tidligere hadde fremmet krav om øyeblikkelig gjeninntakelse til aktiv FN-tjeneste eller full lønnskompensasjon for avbrutt kontraktsperiode. I klagerens brev til Ombudsmannen står bl a:

«Da jeg enda ikke har mottatt noen som helst indikasjon fra forsvaret om at saken er under behandling, ber jeg herved om deres hjelp og innflydelse for om mulig å få fortlgang i saken.»

Han hadde tidligere holdt Ombudsmannen infomrert om saken ved oversendelse av kopier av all korrespondanse. Av disse fremgikk at klageren etter søknad var uttatt til 6 mndrs FN-tjeneste i Libanon. Som forberedelse for FN-tjenesten hadde han påbegynt avdelings-tjeneste sammen med de øvrige uttatte mannskaper.

Etter et par uker av avdelingstjenesten ble det oppdaget at kontrakten om FN-tjeneste var inngått med manglende kjennskap til hans militære fortid, hvoretter kontrakten ble annullert og klageren dimittert.

På grunn av manglende ajourføring av hans rulleblad var det oversett at klageren mindre enn ett år tidligere av disiplinære grunner og

med MP-ekskorte var repatriert (hjemsendt) fra FN-tjeneste i Libanon. Klageren hevdet at ansvar for den manglende registrering «fullt og helt» var Forsvarets og således ikke kunne gi grunn til opphelse av den inngåtte kontrakt om ny FN-tjeneste.

Etter såvel skriftlig som telefonisk kontakt mellom vedkommende militæravdeling og Ombudsmannens kontor, fremkom en lengre redegjørelse for saken.

Avdelingen gjorde gjeldende at klageren selv ved utfylling av søknadspapirene hadde unnlatt å opplyse om sin tidligere FN-tjeneste og om det alvorlige refselsestilfelle som hadde medført bot og hjemsendelse. Klagerens krav om gjeninntredelse eller lønnskompensasjon ble kategorisk avvist. Avdelingen anførte bl a:

«De møtte til tjeneste og startet avd.perioden. De er sikkert kjent med at det ikke gikk mange dagene før ryktene begynte å gå. Flere medsoldater stilte seg naturlig nok uforstående, det hele tilspisset seg, et utall i avd vurderde sin stilling, relatert til internsikkerhet med Dem som medsoldat. Avd's tillitsvalgte informerte om situasjonen til KPsj 13 mai. Denne rapporterte umiddelbart til undertegnede. Da først klarlegges sammenhengen og beslutning om dimisjon var ikke vanskelig å ta, den var selvfølgelig!»

Det ble ellers vist til at klageren fra tidligere var fullt orientert om at FN-tjeneste er betinget av god vandel.

Etter denne redegjørelse har Ombudsmannen ikke hørt noe fra klageren.

II

En tidligere FN-soldat anmodet Ombudsmannen om å påskynde avgjørelsen i en sak om billighetserstatning fra statskassen etter opphevet refselse. Saken hadde sin bakgrunn i at klageren under sin tjeneste i UNIFIL-styrkene var refset og repatriert (hjemsendt).

En ordinær ankebehandling hadde avslørt feil og mangler ved de medisinske prøver som var påberopt som bevismateriale i refselsessaken. På dette grunnlag var refselsen blitt annullert. Noe økonomisk tap var klageren ikke påført ved det angjeldende tilfelle, idet han var gitt anledning til å gjøre tjeneste i militær stilling i Norge for den resterende kontraktsperiode. Imidlertid mente klageren at refselsessaken hadde påført ham stort ubehag og ulemper (tort og svie). For disse forhold mente han seg berettiget til oppreisning for skade av ikke-økonomisk art, hvor søknad om kr 50 000,- i billighetserstatning var blitt sendt Forsvarsdepartementet.

Etter å ha ventet i ca tre måneder på en avgjørelse, fant klageren grunn til å anmode om Ombudsmannens påskyndelse av saken.

Etter visse undersøkelser tilskrev Ombudsmannen klageren bl a slik:

«Søknad om ytterligere billighetserstatning sees sendt gjennom FD i brev fra adv X dat 12 aug d å.

Ombudsmannen har på et upartisk grunnlag adgang til å rette kritikk mot departementets behandling dersom det skulle ta uforholdsmessig lang tid før saken blir vurdert og fremsendt via Justisdepartementet til billighetserstatningsutvalget. Det ligger imidlertid utenfor Ombudsmannens oppgave å vurdere en avgjørelse truffet av Stortingets billighetserstatningsutvalg.

Etter Deres henvendelse har jeg tatt telefonisk kontakt med Forsvarsdepartementet. Byråsjef NN i FD har meddelt at søknaden om billighetserstatning ble mottatt i FD den 18 aug d å, og de nevnte ligningsattester ble mottatt i FD sammen med brev dat 23 sep d å. FD opplyser at saken blir ferdig vurdert for oversendelse til Justisdepartementet omkring årsskiftet.

Etter det som er opplyst med hensyn til vanlig saksbehandlingstid for denne sakstypen, har jeg ingen grunn til å anta at saken skulle bli behandlet i strid med likhetsprinsippet eller vanlig praksis i lignende saker.»

Befalssaker

Det er behandlet 20 saker i denne gruppe, hvorav 9 fra tidligere år. I fire av sakene er avgjørelsen endret i favør av klageren.

I 1990 ble det ved Ombudsmannens kontor behandlet i alt 24 individuelle klagesaker fra befal. De fleste klagesaker fra befal finner en i kategorien engasjement, tilsetting, forbigåelse og økonomiske forhold.

I

På vegne av en tidligere major mottok Ombudsmannen henvendelse fra en advokat som ønsket uttalelse i en sak om gjeninntredelse i offisersstilling. Den tidligere major var for tiden tilsatt i en ledende stilling i kommuneadministrasjonen, men ønsket å gå tilbake til tjeneste i Forsvaret. Etter forhåndsdrøftelser med en navngitt offiser i Forsvarets overkommando hadde han søkt på stillingen som etablisementsoffiser. Klageren hevdet at han under samtalene med FO var gitt løfte om tilsetting under forutsetning av nødvendig sikkerhetsklarering og helseattest. Under disse omstendigheter hadde han sagt opp sin kommunale stilling før formell tilsetting i Forsvaret forelå.

I løpet av tilsettingsprosessen var han av FO blitt underrettet om at han ikke ville komme i betraktning ved ansettelsen, angivelig av vandelsmessige forhold.

Advokaten skrev på klagerens vegne bl a slik:

«I vedtak av 20.10.90 fra Det Kongelige Forsvarsdepartement fremgår det at Hærstaben i

sitt vedtak av 20. juni 1990 har vist til søkerens vandel for begrunnelse for avslag på søknaden om yrkestilsetting. Hvor grensen går i det enkelte tilfelle og om de refselsler og forelegg som er gitt major NN isolert sett er et tilstrekkelig grunnlag for å avslå hans søknad om yrkestilsetting, kan ifølge FO «selvsagt diskuteres».

Departementet har imidlertid bemerket at Forsvaret idag står overfor relativt store personellreduksjoner. Opptak på krigsskolene, hvor en har rett og plikt til yrkestilsetting, vil bli redusert. Det vil bli skjerpet konkurranse om stillingene. Med høy arbeidsledighet ellers i samfunnet er det dessuten flere med tidligere bakgrunn i Forsvaret som søker seg tilbake. I denne situasjonen er det naturlig at Forsvaret setter strenge krav til det befall som søker om yrkestilsetting.

Undetegnedede vil påpeke at det opprinnelige vedtak som nå er opprettholdt av Forsvarsdepartementet er begrunnet i at NN har en vandel som gjør ham uskikket til ansettelse i Forsvaret. Det er ikke gitt noen begrunnelse for hvorfor man mener at NNs vandel er av en slik karakter at det ikke gjør ham skikket til ansettelse. Snarere tvert imot. Bl.a. fremgår det av Forsvarsdepartementets skriv av 20.11.90 at det selvsagt kan diskuteres om de refselsler og forelegg som er gitt major NN isolert sett er et tilstrekkelig grunnlag for å avslå hans søknad om yrkestilsetting.

Klageren har selvfølgelig stor forståelse for at man ønsker å ansette de best kvalifiserte søkere. Dog er realiteten i denne sak at NN ble tilbudt stilling i Forsvaret, men at tilbudet ble trukket tilbake fordi hans vandel ikke var tilfredsstillende. Dette vedtak er senere opprettholdt, og det påstås å være et ugyldig vedtak. Man kan ikke se at et strammere arbeidsmarked skal sette strengere krav til vandel. Man får derfor kalle en spade for en spade, og må derfor også gi tilkjenne at ansettelse av NN i stilling i Forsvaret ikke kom på tale fordi man i så fall hadde mer kvalifiserte søkere. Dette har betydning for NN ved senere søknader om å få ansettelse i Forsvaret, slik at han ikke på ny blir møtt med en påstand om at han ikke kan tilbys stilling pga. sin vandel.

Det påstås med dette at vedtaket i Forsvarets overkommando, senere opprettholdt av Forsvarsdepartementet er fattet på sviktende faktisk grunnlag. Til veiledning vises til Rettstidende 1960 side 1 347.»

Ombudsmannen ønsket Forsvarsdepartementets uttalelse i saken. Etter å ha innhentet redegjørelse fra HST, la departementet frem følgende uttalelse:

«Det vises til skriv fra OFF av 11 januar 1991, hvor Ombudsmannen ber Forsvarsdepartementet avgi en uttalelse i forbindelse med ovennevnte sak.

Departementet ba i skriv av 22 januar 1991 HST om å redegjøre nærmere for omstendighetene i tilknytning til denne saken. Som det fremgår av vedlagte skriv, hevder HST å ha fulgt alminnelig prosedyre for behandling av søknad om yrkestilsetting.

Hærstaben nekter for å ha gitt NN noe «tilsagn» om yrkestilsetting. I følge major AA er HST i utgangspunktet positiv til alle søkna-

der om nytilsetting. Realitetsbehandlingen av søknaden kan imidlertid først begynne når alle nødvendige opplysninger er kjent. Som det fremgår av skrevet fra HST tar det normalt ca 1 mnd før den helsemessige og sikkerhetsmessige sikkethet er vurdert. Denne tiden blir brukt til å vurdere hvor den enkelte kan tenke seg å tjenestegjøre, hvilke stillinger som er ledige og når eventuell tilsetting kan skje.

Ifølge Hærstaben ble det ved realitetsbehandlingen foretatt en helhetsvurdering av klagersandel og tjenesteuttalelser, sammenholdt med øvrige søkere. Ved denne vurderingen falt NN ut, da det ble lagt avgjørende vekt på at han hadde et ikke ubetydelig antall refselser og forelegg.

Departementets vurdering:

Uten å ville berøre det sikkerhetsmessige aspekt, vil departementet anta at de refselsler og forelegg NN gjennom årene har fått, ikke vil være tilstrekkelig for å nekte ham yrkestilsetting på prinsipielt grunnlag. Imidlertid bør det være adgang for tilsettende myndighet å legge avgjørende vekt på en søkersandel i de tilfeller hvor en har andre og like kvalifiserte søkere, og som det ikke hefter noe negativt ved når det gjelderandel.

Etter departementets oppfatning er NN ikke blitt gitt noe eksplisitt tilsagn om yrkestilsetting. Ting kan imidlertid tyde på at klager kan ha misforstått en i utgangspunkt positiv holdning fra HSTs side, uten at departementet kan se at HST er å bebreide for dette.»

Departementets og Hærstabens redegjørelse ble deretter forelagt klagerens prosessfullmektig for eventuelle kommentarer. Advokaten hadde følgende bemerkninger:

«Jeg viser til ombudsmannens brev av 21.02.91 vedlagt Forsvarsdepartementets uttalelse i brev av 15.02.91 samt ytterligere bemerkninger i brev fra FO/HST fra 06.02.91.

Fra NNs side opplyses det at han bestemt oppfattet uttalelse fra Hærstaben som et tilsagn om at han skulle begynne snarest mulig etter ca. 1. august 1990 i stilling som etableringsoffiser i FO på Huseby. Med andre ord var det her en konkret jobb som ble stilt i utsikt. Dog ble det fra Hærstaben tatt forbehold om at nødvendig sikkerhetsklarering og helseattest ble akseptert. NN fikk også det klare inntrykk at det var om å gjøre for Hærstaben at han begynte i stillingen så snart som mulig. Dette foranlediget også at NN sa opp sin daværende stilling. Ytterligere ble det på ingen måte gitt uttrykk for at Hærstaben hadde flere søkere til stillingen som etableringsoffiser på Huseby. Det påpekes at dersom major NN ikke oppfattet uttalelsen/tilsagnet fra Hærstaben som klare, ville han på ingen måte ha sagt opp sin daværende stilling. Det er imidlertid interessant å konstatere at det Kongelige Forsvarsdepartement i brev av 15.02.91 nå uttaler at det ikke vil være tilstrekkelig å nekte NN yrkestilsetting på prinsipielt grunnlag under henvisning til de refselsler og forelegg han har fått gjennom årene. Dette står i noe kontrast til vedtak av 20.10.90 fra det Kongelige Forsvarsdepartement hvor man uttaler at det «selvsagt kan diskuteres» hvor

grensen går i det enkelte tilfelle og om de refselsler og forelegg som er gitt major NN isolert sett er et tilstrekkelig grunnlag for å avslå hans søknad om yrkestilsetting.

Slik undertegnede nå forstår saksforholdet er ikke det opprinnelige vedtak lenger opprettholdt, nemlig at begrunnelse for å nekte NN yrkestilsetting i Hæren er at hansandel gjør ham uskikket til dette.

Slik saken nå fortøner seg synes det som om Forsvaret begrunner avslaget om yrkestilsetting med at det var flere som var aktuelle for stillingen, og at man derfor valgte den som var best skikket. I så fall bør det opplyses hvem som tiltrådte stillingen som etableringsoffiser, og redegjøres nærmere for denne persons skikkethet sett i relasjon til NN.

Under enhver omstendighet vil imidlertid NN fremdeles opprettholde sin prinsipielle anførsel om at han vitterlig ble tilbudt stilling i Forsvaret, og at det derfor ikke var noen som helst saklig grunn for å nekte ham å tiltre denne.»

Etter innhentet informasjon til belysning av saken, avsluttet Ombudsmannen sin saksbehandling med følgende brev til klagerens advokat:

«Med henvisning til Deres brev av 12 d m finnes saken nå tilstrekkelig opplyst for min stillingtagen til NNs påstand om at FO hadde gitt ham tilsagn om en stilling som etableringsoffiser i FO, kun betinget av sikkerhetsklarering og helseattest.

Som kjent har jeg forelagt saken for Forsvarsdepartementet hvoretter FD har innhentet en nærmere redegjørelse fra HST. Det vises til uttalelser sendt Dem i mitt brev av 21 f m.

I FDs brev av 15 f m ses at HST nekte for å ha gitt NN noe tilsagn om yrkestilsetting. For øvrig ses FD å anta at de refselsler og forelegg NN gjennom årene har fått, ikke vil være tilstrekkelig for å nekte ham yrkestilsetting på et prinsipielt grunnlag.

Gjeldende prosedyre for yrkestilsetting er beskrevet i HSTs brev av 6 f m, hvor konklusjonen ses å være at NN ikke nådde opp i konkurransen om tilsetting.

Etter gjennomgåelse av sakens omstendigheter synes det å foreligge divergerende oppfatninger om en avtale var inngått. I mangel av andre holdepunkter må det antas kun å være NN og saksbehandleren i HST som har mulighet for å kunne bedømme eventuelle misforståelser etter den muntlige kontakten mellom dem.

For min del kan jeg imidlertid ikke se påvist eller sannsynliggjort at HST i strid med normal prosedyre for tilsettinger har inngått en bindende muntlig avtale om tiltredelse i stilling. Etter det som er fremkommet i saken kan jeg således ikke se grunn til å rette kritikk mot HSTs behandling av NNs søknad på stilling.

I Deres brev av 12 d m ses for øvrig tatt opp et nytt spørsmål i relasjon til offiseren som tiltrådte den omtalte stillingen. Deres spørsmål forstås å være på et subsidiært grunnlag for bedømmelse av NNS kvalifikasjoner og egnethet for stillingen i konkurransesituasjonen.

Det forutsettes at tilsettingsmyndighetens vedtak etter skjønnsmessige vurderinger ikke er blitt påklaget til de ordinære forvaltningsmyndigheter. Selv om det ikke foreligger noen formell klageadgang over ansettelsesvedtak hva angår skjønnsmessige vurderinger, antas at FD likevel behandler klager over påberopte saksbehandlingsfeil som kan ha hatt betydning for ansettelsesvedtaket.

Etter gjeldende praksis blir befalssaker ikke behandlet av Ombudsmannen før klagegrunnlaget er ferdigbehandlet av de ordinære forvaltningsmyndigheter.

På bakgrunn av det ovenstående kan De om ønskelig ta ny kontakt med vårt kontor dersom De etter utfallet av en eventuell ny klage til FD skulle mene at ansettelsesvedtaket etter konkurranseforholdet fremtrer som åpenbart urimelig.»

II

Fra Norges Offisersforbund mottok Ombudsmannen anmodning om bistand med sikte på yrkestilsetting i Heimevernet for to navngitte befalingsmenn. Begge var engasjert i stillinger i HV på tidsbestemte kontrakter da de ikke oppfylte de formelle krav til yrkestilsetting i befalsstilling. Da saken har interesse for en rekke befalingsmenn i samme situasjon, gjengis nedenfor deler av sakens korrespondanse. Norges Offisersforbund skrev bl a slik til Ombudsmannen:

«Norges Offisersforbund ber om bistand fra Ombudsmannen for Forsvaret i forbindelse med yrkestilsetting av befal i spesiell tjeneste i Heimevernet.

Yrkestilsetting gjelder:

Løytnant X
Løytnant Y

Løytnantene har henholdsvis 13 og 12 års tjeneste i Heimevernet.

I 1982 godkjente Forsvarsdepartementet yrkestilsetting av befal i spesiell tjeneste i Heimevernet. Blant krav for tilsetting av HV-befal var alder mellom 30 og 45 år. Unntakstilfelle opp til 50 år.

Ved revisjon av befalsordningen som Stortinget vedtok i 1983 opphørte ordningen med yrkestilsetting av befal i spesiell tjeneste i HV fra 1. januar 1984.

For å dekke en prekær befalssituasjon var det behov for å kontraktstilsette et større antall befal i HV. Dette befal har på en meget tilfredsstillende måte vært med på å løse HVs mangeartede tjenesteoppgaver.

NOF har tatt spørsmålet opp med Forsvarsdepartementet om yrkestilsetting for løytnantene X og Y. FD fant ikke å imøtekomme kravet. Fotokopi av dokumentene følger vedlagt.»

Henvendelsen ble besvart slik av Ombudsmannen:

«Det vises til Deres brev av 26 f m hvor De ber om min bistand i forbindelse med krav om yrkestilsetting for løytnantene X og Y.

Som kjent tilligger det Ombudsmannens oppgave å prøve saker hvor militært personell skulle føle seg urettmessig behandlet av de ordinære forvaltningsmyndigheter i Forsvaret. Ombudsmannens vurdering retter seg således mot en så vidt mulig lik behandling av personellet i relasjon til gjeldende bestemmelser, hvorefter han gir uttrykk for sitt upartiske syn på de avgjørelser som er truffet.

Spørsmålet om yrkestilsetting for de nevnte løytnanter synes å være identisk med andre saker som har vært forelagt for Ombudsmannens vurdering. Det kan derfor være hensiktsmessig å oppsummere visse forhold som på et generelt grunnlag er kommet til uttrykk av/via FD ved en slik tidligere anledning:

«Tidligere kunne GIHV yrkestilsette befal med lavere krav til militær og sivil utdanning enn i forsvarsgrenene forøvrig. Dette befal kunne ikke konkurrere om opprykk i grad med vanlig utdannet befal, og derfor ble det opprettet et eget tjenestefelt for disse som ble benevnt «spesiell tjeneste», og hvor denne gruppe befal innenfor visse prosentsetser kunne konkurrere seg i mellom om opprykk i grad. Ordningen ble ansett som diskriminerende og etter påtrykk fra befalsorganisasjonene ble «spesiell tjeneste» bragt til opphør ved innføringen av revidert befalsordning (RBO), vedtatt av Stortinget 8 juni 1983 (Innst S nr 270, jfr St prp nr 76 av 1982-83).

I påvente av at RBO ble iverksatt ga FD tillatelse til at HV i 1983 kunne foreta en siste tilsetting av befal i «spesiell tjeneste» i HV. Dette var i en presset personellsituasjon og imot befalsorganisasjonenes ønske. Det ble den gang gjort en «saksbehandlerfeil» som ble rettet opp i 1989, og denne saken har det stadig blitt henvist til av andre som har ønsket yrkestilsetting i HV, men ikke fylt kravene. En løytnant ved HV-0 ble innstilt som nr 1, men ble av GIHV rangert som nr 2 og dermed ikke tilsatt. Søker nr 1 trakk seg etterpå og da skulle søker nr 2 vært tilsatt i hans plass. Dette ble ikke gjort og er senere blitt betraktet som en saksbehandlerfeil og isolert som et enkelttilfelle. Saken verserte lenge og i 1989 tok formannen i Landsrådet, tidligere forsvarsminister Hansen, saken opp med statsråd Holst som bestemte at feilen skulle rettes opp og den omtalte løytnanten ble yrkestilsatt. Det ble poengtert at saken var så spesiell at den ikke ville danne presedens for andre.

Ordningen med kontraktsbefal går tilbake til Stortingsvedtak i 1940-årene med en rekke senere justeringer. Hovedregelen har hele tiden vært at åremålsbefal kan tilsettes på bonusgivende kontrakt i inntil 3 år ad gangen (noen få år 4 år) og på engasjementskontrakt inntil 1 år ad gangen. Begge kontraktsordningene har hele tiden vært begrenset av 30 års alder og samlet 6 års tjeneste, unntaksvis hhv 35 og 9 år for teknisk befal på BS-nivå og for leger, tannleger mv.

I påvente av at RBO skulle iverksettes, og i en vanskelig personellsituasjon for HV, ga FD i 1980 dispensasjon fra bestemmelsene i daværende regler (TFF kl 5 1) og samtykket i at FO:

korttidsengasjerer og/eller åremålstils-etter eldre befal i vakante yrkesbefalsstillinger i HV. Det forutsettes at engasjering/tilsetning begrenses til stillinger innen forvaltningssektoren.

Ved iverksetting av RBO og tilhørende nytt TFF kl 5 ble alle tidligere bestemmelser i strid med det nye reglement satt ut av kraft. Dette hadde dessverre enkelte HV-distriktsstaber oversett og praktiserte dispensasjon frem til 1989 da FD oppdaget feiltolkningen og presiserte gjeldende bestemmelser. I mellomtiden har en del kontraktsbefal i HV fått fortsette som på engasjements- og åremålsvilkår langt utover alders- og tjenestetidsgrensen.

Tjenestemannsloven sondrer mellom fast og midlertidige tjenestemenn. Forenklet fremstilt kan sistnevnte bare holdes i 2 år før fast tilsetning skal foretas. Unntatt fra denne regel er tjenestemenn som tilsettes på åremål hvor grensen er åremålsperioden uten plikt til senere fast tilsetning. Da det i det siste har vært fremsatt tvil om kontraktsbefalets forhold til tjenestemannsloven har saken vært forelagt Arbeids- og administrasjonsdepartementet som i skriv av 28 mai 1990 har uttalt bl a:

«I Ot prp 72 (1981-82) uttalte Forbraker- og administrasjonsdepartementet: Innen forsvaret er det en del grupper som bør komme inn under åremålsbegrepet, nemlig vervede mannskaper, kontraktsbefal og befal med plikttjeneste.

Kontraktsbefal kan således ikke med hjemmel i tjenestemannsloven kreve yrkestilsetning.»

Etter det som er opplyst kan det synes som løytnantene X og Y er i samme situasjon som ca 50 andre kontraktsbefal. Dersom Norges Offisersforbund likevel skulle se særlige omstendigheter i forhold til de to nevnte befalingsmenn, imøteser jeg Deres nærmere kommentarer herom.

Saken stilles foreløpig i bero inntil forbundets merknader foreligger.»

Noe ytterligere foreligger ikke i sakens anledning.

III

Landsorganisasjonen i Norge ved dens juridiske avdeling, tok opp en klagesak med Ombudsmannen på vegne av en tidligere åremålstilsatt løytnant i Hærens samband. Tvisesaken gjaldt utbetaling av bonus. Av partens saksfremstilling fremkom at løytnanten hadde inngått en treårig åremålskontrakt med Sambandsinspektøren fom 1 juli 1986. Etter ca ett års tjenesten hadde han – med Sambandsinspektørens forståelse – sagt opp åremålskontrakten. Fra tidligere hadde han gjennomført en tre år lang åremålstjeneste i Forsvaret. På denne bakgrunn mente såvel løytnanten som Sambandsinspektøren at ved-

kommende kunne utbetales en forholdsmessig andel av det kontraktsmessige bonusbeløp. Klageren hevdet at åremålskontrakten var oppsagt i tillit til at et visst bonusbeløp ville bli utbetalt.

Imidlertid var Hærstaben kommet til at den aktuelle åremålskontrakt ikke ga hjemmel for utbetaling av delvis bonus. Under forhandlinger med Norges Offisersforbund hadde Forsvarsdepartementet støttet Hærstabens standpunkt og avvist løytnantens bonuskrav.

Landsorganisasjonen konkluderte sin henvendelse til Ombudsmannen slik:

«Denne klagen fremsettes da NN mener seg svært urimelig behandlet. Han ba seg løst fra sin åremålskontrakt i den tro at han ville få utbetalt en forholdsmessig bonus. Han hadde all grunn til å stole på sambandsinspektørens uttalelse og også dennes senere skriftlig melding om utbetaling av bonus.

Dersom sambandsinspektørens melding ikke er å anses som et enkeltvedtak, stilles det spørsmålsteget ved på hvilket grunnlag hans melding/avgjørelse kan overprøves av høyere organ. Klageren vil påberope seg avtalelovens § 10, 2. ledd om stillingsfullmakt. Under enhver omstendighet påberopes at sambandsinspektøren var legitimert. Det vises til avtalelovens § 11, 1. ledd, jfr. § 39.

Når det gjelder tolking av kontrakten påberopes at kontraktsteksten er uklar og således må tolkes mot den som burde uttrykt seg klarere. En henvisning til tidligere praksis etter at en tvist er oppstått kan ikke avhjelpe dette.

Klageren krever å gå godkjent sitt krav på utbetaling av redusert bonus med morarenter fra forfallsdag som er 12.08.87. Kravet utgjør kr 33 713,-.»

Saken ble av Ombudsmannen tatt opp med Forsvarsdepartementet i følgende brev:

«Landsorganisasjonen i Norge har i brev av 10 d m på vegne av lt NN forelagt ovennevnte sak til Ombudsmannens behandling.

Etter gjennomgåelse av de mottatte dokumentene ses det å være noe divergerende oppfatninger hva gjelder de avtalte vilkår i kontrakten inngått mellom NN og tilsetningsmyndigheten representert ved Sambandsinspektøren.

FD gis anledning til å avgi eventuelle ytterligere bemerkninger til klagerens anførsler hva angår de relevante avtalevilkårene for åremålskontrakten.

Uavhengig spørsmålet om standardkontraktens vilkår ses nye avtalerettslige virkninger påberopt som følge av en etterfølgende avtale mellom partene. Det ses bl a hevdet at NN skulle ha bedt seg løst fra sin kontrakt under forutsetning av at han skulle få utbetalt opptjent bonus. Idet jeg ikke kan se fremlagt noen uttalelse fra SBINSP hva angår det omtalte løfte etc, antas at dette spørsmål bør bli nærmere belyst. Jeg antar FD vil innhente SBINSPs uttalelse.

Sakens dokumenter vedlegges og bes vennligst returnert med Deres uttalelse, hvorefter jeg på et upartisk grunnlag håper å kunne ta stilling til klagen.»

Fra Departementet mottok Ombudsmannen følgende avgjørelse i saken:

«Det vises til Ombudsmannens skriv av henholdsvis 19 april og 30 juli 1991 om ovennevnte.

Departementet har på ny lagt saken frem for Forsvarets overkommando/Hærstaben for vurdering, og man har derfra opprettholdt sitt tidligere standpunkt i saken.

Fra departementets side har man også gått igjennom saken påny og spesielt vurdert forholdet ut i fra de nye avtalerettslige virkninger som er påberopt i skriv fra Landsorganisasjonen i Norge av 10 april 1991, vedrørende stillingsfullmakt og legitimasjon.

Det fremgår av sakens dokumenter at Sambandsinspektøren har innvilget lt NN avskjed fra åremålskontrakten før utløpet av kontraktstiden. Det kan av sakens dokumenter heller ikke være tvilsomt at Sambandsinspektøren også innvilget lt NN redusert bonus.

At Sambandsinspektøren hadde myndighet til å ansette og løse personell fra kontrakt er klart. Det bør heller ikke være tvilsomt at han også hadde anledning til å innvilge redusert bonus for det tilfelle at vilkårene i kontrakten forelå. Det kan imidlertid ikke sees at han hadde myndighet til å dispensere fra avtalevilkårene om bonus.

I dette tilfelle har Sambandsinspektøren etter en fortolkning av kontraktsvilkårene kommet til at lt NN var berettiget til redusert bonus. Dette er meddelt lt NN og som i tillit til dette ble løst fra kontrakten.

I ettertid er man fra HSTs side blitt oppmerksom på at Sambandsinspektørens fortolkning av kontrakten med hensyn til utbetaling av redusert bonus var feilaktig. Departementet finner det ikke nødvendig i dette tilfelle å gå inn på en tolkning av kontraktsordlyd, idet det ikke kan være tvilsomt at Sambandsinspektøren overfor lt NN fremsto som legitimert og følgelig binder Forsvaret.

At Sambandsinspektøren i dette tilfelle kan sies å ha gått utover sin rett kan vanskelig kritiseres, sett i sammenheng med kontraktsordlyd. Å omgjøre den beslutning han har tatt til ugunst overfor lt NN krever en sterk begrunnelse og kan stort sett bare begrunnes i lt NNs eget forhold i dette tilfelle. Av sakens dokumenter kan ikke departementet se at lt NN kan legges noe til last for det inntrufne. Han har handlet i tillit til det som er fremkommet fra Sambandsinspektøren, og som på sin side må anses legitimert.

Fra departementets side finner man det ikke rimelig at lt NN skal bære belastningen i dette tilfelle, idet feilen ensidig synes å ligge hos forvaltningen. Man er således ikke enig i HSTs standpunkt om å opprettholde omgjøringen av Sambandsinspektørens beslutning til ugunst for lt NN.

Fra departementets side vil man på ovennevnte grunnlag be FO/HST utbetale lt NN forholdsmessig bonus i samsvar med Sambandsinspektørens melding.»

Ombudsmannen fant avgjørelsen korrekt og underrettet LO om u-fallet.

IV

En kaptein som forgieves hadde søkt om opptak ved Luftkrigsskolen ønsket Ombudsmannens upartiske gjennomgang av opptaksprosedyren. Klageren viste til at han under opptaksvurderingen var rangert som nr 10 blant søkerne til de 4 elveplassene som skulle besettes. Denne vurdering mente klageren måtte bygge på klare mangler, idet all hans utdannelse ikke var tatt med ved rangeringen. Således gjorde klageren gjeldende at han våren 1990, samtidig med opptaksrådets behandling av søknadene, hadde tatt EX philosophicum. Dersom denne tilleggsutdannelse hadde blitt vurdert i samsvar med sitt vekt-tall, ville han stått likt med den siste opptatte kadett – rangert nr 4 – som forøvrig var en kvinnelig kandidat. Ombudsmannen foretok en omfattende innhenting av opplysninger og redegjørelse, herunder uttalelse fra Forsvarsdepartementet som konkluderte slik:

«Gjennomgang av saken har etter departementets oppfatning ikke avdekket forhold som skulle tilsi noen kritikk av hverken LST eller Opptaksrådet. Kaptein X har fått godkjent dokumenterte eksamener. Etter departementets oppfatning hadde LST ikke plikt til å legge vekt på ikke-dokumenterte eksamener, dvs avlagte eksamener hvor sensuren ennå ikke var falt på tidspunktet for opptak. Selv om de avlagte eksamener hadde blitt godkjent, og kaptein X og løytnant Y skulle blitt rangert likt, må det være adgang til å foreta en moderat kjønnskvoteing.

Departementet har merket seg at LST har gitt X mulighet til å søke opptak på LKSK II våren 1991, en avgjørelse som departementet synes har mye for seg.»

I sitt avsluttende brev til klageren foretok Ombudsmannen følgende oppsummering:

«Med henvisning til sakens tidligere korrespondanse og telefonsamtaler foreligger nå u-fallet av Forsvarsdepartementets vurdering av saken. Kopi av FDs brev av 12 dm vedlegges.

Mht Ombudsmannens begrensede prøvningsadgang vedr sakens rene skjønnsmessige vurdering vises til tidligere samtaler.

Etter gjennomgåelse av dokumentene sees at De var rangert som nr 10 av opptaksrådet i konkurranse om 4 plasser. Imidlertid sees opplyst at De ville fått en bedre rangering dersom det ved opptaksbehandlingen hadde foreligget dokumentasjon med eksamensresultater etter utdannelsen våren 1990. LST sees forøvrig å ha opplyst at ved de omtalte hypotetiske omstendighetene ville De blitt rangert på 4 plass sammen med en kvinnelig søker. Etter forutsetningene skulle det endelige opptaket bli kunngjort primo juni f å. Protokollen for opptaksrådet til LKSK II sees dater 26 jun f å. Vitnemål fra Ex philosophicum sees datert 10 jul f å. Den 17 aug f å sees utstedt bekreftelse fra Studieforbundet Folkeuniversitet vedr kurs i hverdagsjus.

Selv om de omtalte vitnemål ikke forelå ved tidspunktet for opptaksbehandlingen må det antas at opptaksrådet hadde anledning til å legge noe vekt på denne utdannelsen, dersom det etter sakens øvrige omstendigheter skulle være vanskelig å foreta den skjønnsmessige rangeringen av søkerne. Imidlertid kan ikke søkerne ha et rettmessig krav på at eventuelle udokumenterte skoleresultater skal tillegges noen særskilt vekt.

Iht KFL nr U-21/89, side 5, skal uttak av kadetter skje på grunnlag av realkompetanse, dvs på bakgrunn av utdanning, tjeneste samt «andre relevante forhold». For øvrig sees opplyst at konkurransekarakteren ikke alene er utslagsgivende for opptak.

Til belysning av spørsmålet om kjønnskvoltering vedr uttak av kandidater kan det bl a vises til Likestillingslovens § 6, annet ledd.

Ved opptak til kurs, skoler etc er det på elers tilnærmet like vilkår adgang til å gi fordel til det ene kjønn dersom det på sikt er egnet til å rette opp en mangel på likevekt mellom kjønnene i vedkommende yrke eller profesjon.

For øvrig kan nevnes Samarbeidsavtalen om Likestilling i Forsvaret, gjeldende fra 1 jul 90, pkt 6, vedr kvotering ved tilsetting og uttak til høyere utdanning/videregående utdanning. Når to kandidater av forskjellig kjønn er tilnærmet likt kvalifisert skal kandidaten fra det kjønn som er underrepresentert ha fortrinnsrett.

Jeg har gjennomgått personelldokumentene tilhørende Dem og den omtalte kvinnelige kandidaten rangert som nr 4. Ut over søkerens målbare kriterier bygger de skjønnsmessige vurderingene på en rekke faktorer som gjerne kan bli vektlagt i noe forskjellig grad av de enkelte personer.

Etter det som er opplyst kan jeg imidlertid ikke se at opptaksrådet har bygget sin skjønnsutøvelse på et åpenbart sviktende grunnlag, eller at det er tatt usaklige eller utenforliggende hensyn i konkurransen med de øvrige søkerne. Mht en samlet vurdering og sammenligning mellom Dem og den kvinnelige søkeren, rangert som nr 4, og herunder hennes fortrinnsrett ved tilnærmet likhet i kvalifikasjoner, kan jeg således ikke se at opptaksrådets rangering fremtrer som åpenbart urimelig.

På bakgrunn av det ovenstående kan jeg ikke se grunn til å rette kritikk mot opptaksrådets behandling av Deres søknad.»

Sivilt personell

Det er behandlet 3 saker i denne gruppe.

I

Fra Sivilombudsmannen fikk Ombudsmannen oversendt en klagesak fra en journalist som mente seg forbigått ved tilsetting av redaktør for et informasjonsorgan i Forsvaret. Klageren gjorde gjeldende at han i forbindelse med en forutgående anke til Forsvarsdepartementet ikke var gitt tilstrekkelig dokumentinnsyn i tilsettingssaken. Hans hovedinnvending var imidlertid at han var «forbigått av en helt åpenbart langt dårligere kvali-

fisert søker og at (bladet) ikke bringer det faglige stoff Stortinget har pålagt bladet som en hovedoppgave».

Klageren mente også at det var andre blant søkerne som var bedre kvalifisert enn den tilsatte.

I sin redegjørelse for saken avviste departementet påstandene om at departementet med hensikt hadde holdt tilbake sakspapirer for klageren. Klageren ble samtidig tilsendt en kopi av innstillingen i samsvar med «forskrift om partsoffentlighet i saker om tilsetting i den offentlige forvaltning». Departementet viste imidlertid til at ansettelsesvedtak etter forvaltningsloven var unntatt fra kravet om begrunnelse og kravet om begrunnelsens innhold.

Om selve tilsetningsvedtaket fastholdt departementet at behandlingen hadde funnet sted i samsvar med gjeldende bestemmelser, hvoretter den best kvalifiserte var tilsatt som redaktør.

Etter nødvendig oppklarende korrespondanse med såvel klageren som med Forsvarsdepartementet kunne Ombudsmannen avslutte saken med følgende brev til klageren:

«Det vises til tidligere korrespondanse, idet jeg finner saken tilstrekkelig opplyst for å kunne gi uttrykk for mitt upartiske syn på FDs ansettelsesvedtak.

Grunnlaget for min vurdering av saken er presisert i mitt brev av 22 jan d å, hvoretter klagen er vurdert hva angår Deres anførsler om en usaklig forbigåelse grunnet utenforliggende hensyn. Sakens rene skjønnsmessige saklige vurderinger har jeg som kjent ikke adgang til å prøve.

Jeg har gjennomgått søkerens kvalifikasjoner, herunder utannelse og praksis, i relasjon til stillingskunngjøringen som bl a lyder slik:

«Stillingen ønskes besatt med en erfaren pressemanntilsettelse med innsikt i forsvarsspørsmål. Vedkommende bør være utadventt, generelt samfunnsengasjert og ha utpreget samarbeidsvilje. Det vil bli lagt vekt på lederegenskaper og administrative evner. Gode språkkunnskaper er ønskelig. Redaktøren kan også bli tillagt andre informasjonsoppgaver. Bred medieerfaring er derfor en fordel.»

Etter innstillingsmyndighetens behandling av søknadene synes det ikke å være noen tvil om Deres meget gode kompetanse i militærfaglige spørsmål.

De er således også blant de tre innstilte søkerne. Når det gjelder de to øvrige innstilte søkerne synes også disse å være godt kvalifisert for stillingen. Tilsetningsmyndigheten, Forsvarsdepartementet, har adgang til å tilsette hvem den vil av de innstilte søkerne, når det etter saklige vurderinger skal avgjøres hvem som er best kvalifisert og egnet for den bestemte stillingen.

Vektlegging av faglig innsikt, administrativ praksis, personlige egenskaper til ledelse og

samarbeide etc kan ofte være meget vanskelig å bedømme i en avveining av enkeltfaktorene for helhetsvurderingen. Det er nettopp derfor tilsettingsmyndighetens adgang til fri skjønnsutøvelse gjelder.

Etter gjennomgåelse av denne sakens omstendigheter kan jeg ikke se at ansettelsesvedtaket lider av noen saksbehandlingsfeil, eller at FD skulle ha bygget skjønnsutøvelsen på et usaklig eller feilaktig grunnlag. Jeg kan derfor ikke seg grunn til å rette noen kritikk mot FDs ansettelsesvedtak.»

Etter dette utfall valgte klageren å innklage saken for Stortinget som i samsvar med innstilling fra Stortingets kontrollkomité vedtok at «klagen fra journalist NN foranlediger ingen forføyninger fra Stortingets side».

II

En sivil tilsatt klaget til Ombudsmannen over forbigåelse ved tilsetting av førstekonsulent ved vernepliktsforvaltningen.

Klageren begrunnet sin klage med at tilsettingsmyndigheten ikke hadde lagt tilstrekkelig vekt på hans lange ledererfaring og særlige praksis innen personalforvaltning. En hovedinnvending var imidlertid at det under tilsettingsprosessen ikke var foretatt intervju av de aktuelle kandidater.

Etter undersøkelser måtte Ombudsmannen konkludere med at den tilsatte hadde en meget lang relevant praksis og dessuten fagrette kurs for den aktuelle stilling. Ombudsmannen fremholdt videre i sitt avsluttende brev til klageren:

«Etter det som er opplyst i saken kan jeg imidlertid ikke se at skjønnsutøvelsen har bygget på feilaktige premisser, eller at det er tatt utenforliggende eller usaklige hensyn. Det ligger som kjent utenfor min oppgave å vurdere sakens rene saklige skjønnsmessige vurderinger.

Tilsettingsrådet sees å ha fått sakens dokumenter i samsvar med reglementets bestemmelser, hvoretter søker nr 1 er blitt tilsatt i stillingen.

Deres henvisning til manglende intervju av aktuelle kandidater her jeg merket meg, men må ta til etterretning at denne omstendighet ikke kan påberopes som brudd på forvaltningsmessige retningslinjer.

På bakgrunn av sakens foreliggende opplysninger, herunder Deres bemerkninger i brev av 10 f m, kan jeg ikke se grunn til å bestride det skjønns innstillingsmyndigheten har utøvet. Jeg kan heller ikke se grunn til å rette kritikk mot Tilsettingsrådets vedtak i saken.»

BEFARINGER

Ombudsmannsnevnda har i 1991 besøkt avdelinger i Indre Troms og Tromsø, avdelinger i Vestfold og Buskerud samt Heimevernsstaben og noen av Heimevernets avdelinger.

Brigaden i Nord-Norge, Rusta leir, Heggelia leir, Studiesenteret

Nemnda ble mottatt av stabssjef /Brig N, oblt S. Skjæveland og medarbeidere.

Oblt Skjæveland orienterte om brigadens organisasjon, herunder om den nye organisasjonsplan som er innført med virkning fra 1. jan 1991. Denne innebærer bl a at brigaden nå har fått tilført forvaltningsavdelingene. Landkommandøren er sjef for DKN og har standkvarter i Harstad.

Kaptein Hertwig orienterte om personellforvaltningen i brigaden og kunne bl a opplyse at man opplever stort frafall blant de menige mannskaper ved rekruttskolene. Ved brigaden merker man således lite til vernepliktskøen. Dette har bl a sammenheng med at en stor del av mannskapene etter fullført rekruttskole overføres til tjenestested nærmest mulig hjemmet.

Et annet moment som hemmer øvelser og opplæring er det store antall som førtidsdimitteres pga skolegang eller tiltredelse av stilling. Derimot har man den senere tid registrert nedgang i antallet av søknader om overføring til siviltjeneste av overbevisningsgrunner.

Det er ved brigaden også registrert en meget betydelig nedgang i antallet refseler. Hittil i 1991 har man registrert et utbetydelig antall tilfeller av påtaleberettiget ulovlig fravær. De bedrede disiplinære forhold mente kapteinen hadde sammenheng med den senkende beredskap som medfører at mannskapene oftere reiser hjem, eller på velferdsturer til byene.

Til tross for positive utviklingstrekk registrerer brigaden fortsatt en klar sammenheng mellom sivil kriminell bakgrun og refsbar opptreden under militærtjenesten.

De aller fleste som pådrar seg påtale for lange ulovlige fravær viser seg å være tidligere straffedømt. Kapteinen støtte generaladvokatens tanke om at soldater som ilegges forelegg ved arrest i inn til 14 dager burde gis adgang til avsoning i militær arrest.

Om befalssituasjonen opplyste kapt Hertwig at utviklingen nå preges av at kontraktsbefalet, som ofte representerer lang og verdifull erfaring, skiftes ut, og at soldatopplæringen i stigende utstrekning overlates unge sersjanter.

Den budsjettmessige fristilling bør derfor evalueres med sikte på å vurdere virkningen på befalssituasjonen og opplæringsforholdene.

Søkningen til Forsvarets grunnleggende og videregående befalsutdanning er fortsatt meget god. Det registreres nå ca 6 søkere i gjennomsnitt pr elevplass. Krigsskolen/Gimlemoen har imidlertid redusert sitt elevtall fra 115 til 60.

Om brigadens fremtid ønsket kapteinen å understreke at det etter hans mening var viktig å opprettholde brigaden som en god soldatskole. Personellet (befal og menige) trenger å lære operasjoner i større forband. Kapteinen var betenkt med hensyn til en eventuell overgang til 9 mndrs førstegangstjeneste og ved at stadig flere avtjener ved hjemstedet. Dette kan få negative følger for mobhæren.

Velferdsoffiseren, kapt Hansen, redegjorde for velferdstilbudene. Han viste til at brigadens kinoer innehar offentlig konsesjon og gir fra 3 til 7 fremvisninger pr uke. Heggelia kino er best besøkt og innbringer et overskudd som subsidierer annen velferdsvirksomhet. Hålogaland teater gir et bra teatertilbud ved sine relativt hyppige besøk. Disse besøk synes imidlertid å ha størst interesse blant de sivile. Bibliotektilbudet ble betegnet som godt med lyttotek og kvalifisert bibliotekpersonale. De fleste garnisoner disponerer foto- og mørkerom.

Velferdstjensten har et nært og positivt samarbeid med voksenopplæringen.

Kapteinen beklaget at de avsatte midler til gjennomføring av «hotellavtalene» for 1991 på det nærmeste allerede var oppbrukt. Dette hadde sammenheng med at soldatene hadde benyttet seg av tilbudet om rimelig hotellopphold i byene i langt større utstrekning enn antatt ved budsjetteringen.

Om voksenopplæringen fikk nemnda vite at undervisningstilbudene først og fremst tok sikte på kompetanseheving i forhold til yrkeslivet. Tilslutningen til de kompetansegivende kurs er stor, og mange av mannskapene gjennomgår flere kurs i løpet av tjenestetiden. En vesentlig del av voksenopplæringsmidlene anvendes til kjøp av elevplasser ved kjøreskolene. I forbindelse med prioritering av de yrkesorienterte kurs var tilbudet av hobbykurs trappet ned. En undersøkelse blant mannskapene viste at et stort antall ønsker mer fritid til undervisning i stedet for hjemreiser.

Etter redegjørelsene foretok nemnda, under ledelse av PK, major Smeby, en besiktigelse av bygninger i Rusta leir.

I leieren forestår bl a en kasernemodernisering, men problemet er å finne midlertidig forlegningsplass under restaureringsarbeidene.

Kontorforholdene for befalet syntes lite tilfredsstillende. Bl a ble det påpekt som et betydelig problem at fortrolige samtaler under personellbehandlingen var vanskelig å gjennomføre ved at flere deler kontor.

Ved teknisk kompani var det tilfredshet ved at avdelingen nå disponerte varmegarasjer til samtlige kjøretøyer.

Nemnda finner også å måtte påpeke et utilfredsstillende tilbud på oppholdsrom for personellet. De klimatiske forhold antas å gjøre dette til et vesentlig savn i Rusta leir.

Under omvisningen i Heggelia leir, hvor ca 650 personer har sitt daglige virke, kunne nemnda konstatere en generelt god bygningsstandard.

Intendanturlageret syntes å sikre gode arbeidsforhold under et rasjonelt opplegg for ut- og innlevering av effekter og utstyr.

Ved avdelingen for bygningsmessig vedlikehold ble det fremholdt ønske om å kunne disponere egen sjåfør for vedlikeholdsbilen. Dette ville medføre en vesentlig effektivisering av vedlikeholdsvirksomheten.

Ved kjøretøyverkstedet ble nemnda bl a orientert om planene for et nytt felles teknisk vedlikeholdsverksted. Etter det opplyste vil et slikt felles anlegg representere fordeler av både økonomisk og driftsmessig art.

Som ledd i besøket ved Rusta og Heggelia leir ble arrangert et møte med tillitsvalgte for befalet.

Nemnda fikk opplyst at de økonomiske innsparingstiltak allerede hadde fått negative virkninger på personellens arbeidssituasjon. Kontraktsbefalet forsvinner, soldatopplæringen overlates uerfarne sersjantene som etter avtalefestede ordninger har rett til 2-3 måneders fravær i løpet av plikttenesteåret. Befalets representanter advarte sterkt mot innsparings tiltak som ytterligere kunne ramme personellsituasjonen. Det ble bl a opplyst at man nå registrerte økende sykefravær blant befalet. Dette ble antatt å ha sammenheng med en økende arbeidsbelastning. En vesentlig bedring av forholdene kunne etter de tillitsvalgtes mening oppnås ved å finne ordninger for en bedre tjenestlig utnyttelse av pliktteneste-sersjantene.

Befalet var også opptatt av de reduserte stønadsordninger for soldatenes private bilhold. Det ble etterlyst bedre informasjon om stønadsordningene før innkalling, f eks under sesjon.

Som vanlig under nemndas befaringer var det avsatt tid til møte med mannskapenes tillitsvalgte. De fleste tillitsvalgte i Heggelia garnison var til stede og under ledelse av HTV.

Mannskapenes representanter pekte på lite tilfredsstillende innkvarteringsforhold ved at deler av styrken var kasernert på 8-mannsrom. Det ble hevdet at dette hadde meget ugunstige innvirkninger på mannskapenes trivsel, og på de hygieniske forhold i forlegningene.

Ombudsmannen viste til Forsvarets sanitets regler om hygieneinspeksjoner og anty-

der at situasjonen muligens kunne kreve hyppigere inspeksjoner. Han viste også til at hygienrapporter regelmessig skal sendes overordnet militær myndighet og at hygieniske problemer som måtte ha helsemessige konsekvenser skal rapporteres omgående. HTV fikk overlevert de aktuelle bestemmelser.

De tillitsvalgte uttalte stor tilfredshet med voksenopplæringstilbudene. Det ble opplyst at tilbudet om videregående sjåføropplæring var svært populært og meget etterspurt.

Velferdstilbudene ble betegnet som svært bra. Overskuddet fra kinodriften gir muligheter for arrangementer av svært populære turer i landsdelen. Nordkapp-turene var særlig populære.

De tillitsvalgte påpekte imidlertid behov for ytterligere midler til hotellopphold i samsvar med Forsvarets hotellavtaler. De avsatte midler for 1991 var allerede på det nærmeste oppbrukt.

Også idrettstilbudet ble betegnet som meget bra, men mangelen på gymnastikksal i Rusta leir ble fremholdt som et sterkt savn for de berørte mannskaper.

Om kostforholdene ble det opplyst at frokost og lunsjtilbudet var svært tilfredsstillende, mens middagsmåltidene i Heggelia til tider burde hatt bedre kokte poteter. Det ble likevel understreket at samarbeidet med kjøkkensjefen var godt.

Tillitsmannsordningen ble opplyst å fungere bra. HTV/Heggelia har eget kontor og også de øvrige tillitsvalgte disponerer nødvendig tid til tillitsmannsarbeidet.

Nemnda fikk også anledning til et kort besøk ved «Studiesenteret Heggelia» som er opprettet i samarbeid med berørte kommuner i Indre Troms og høyere undervisningsinstitusjoner i Troms fylke, bl a Tromsø universitet. Studiesenteret skal gi tilbud om opplæring på universitets- og høyskolenivå til ulike målgrupper, herunder befal og befalsfamilier. Det ble opplyst at studiesenteret allerede har dokumentert sin berettigelse, bl a ved at befalsektefeller har fått tilbud om høyere utdanning. Det ble påstått at dette tilbud også hadde positiv effekt på rekrutteringen til befalsstillingene i Brigaden.

For nærmeste fremtid forelå planer om å tilby undervisning for grunnfag i pedagogikk, førskolelærerutdanning og utdanning av miljøvernoffiserer.

Nemnda anser etableringen av Studiesenteret som et godt eksempel på hvilke positive resultater som kan oppnås ved et konstruktivt samarbeid mellom sivile og militære myndigheter.

Nemnda viser forøvrig til sine uttalelser om saken i Dokument nr 5 for 1990 (side 5-6).

Skjold garnison

Ved Skjold garnison ble nemnda mottatt av avdelingssjefen, oblt Harviken og hans nærmeste medarbeidere.

Oblt Harviken orienterte om avdelingens organisasjon og virksomhet, herunder bl a også om det bygningsmessige vedlikehold.

Det ble opplyst at Skibotn-kompaniet som er underlagt Skjold garnison, nå vurderes nedlagt som ledd i budsjett-innsparingene.

Mannskapskasernene gjennomgår en planmessig renovering og standardheving. 24 befalshybler er under ferdigstillelse og vil medføre en vesentlig bedring av boforholdene for befalet. Avdelingen har imidlertid foreløpig ikke skaffet midler til innkjøp av møbler til de nye befalshyblene. Et nytt verkstedbygg er under oppføring og antas ferdigstillet ved årsskiftet 1991/92. Det høyest prioriterte byggeprosjekt ved Skjold garnison er nå det planlagte mannskapskjøkken. Det er håp om bygestart høsten 1991.

Refselsesstatistikken viser en positiv utvikling, idet antallet refselspr mnd i 1991 er halvert i forhold til 2. halvår 1990. Oblt Harviken uttrykte bekymring for urovekkende stort frafall av soldater i geværkompaniet. Dette fører til ulemper under opplæringen og det medfører at man under repetisjonsøvelser må supplere med personell av andre kategorier. Dette har selvsagt også følger for mobhæren.

Med sin isolerte beliggenhet vil Skjold garnison alltid ha behov for å bli tilgodesett med hensyn til velferdstiltak, fremholdt bataljonsjefen. Samarbeidet med de berørte kommuner ble betegnet som svært bra. Felles tiltak er gjennomført og nye er under forberedelse. Bl a planlegges etablering av en lysløype i samarbeid med kommunen. Et alpinanlegg er på ønskelisten. Av hensyn til støyplagen for naboene har man funnet å måtte stoppe bruken av avdelingens kortholds skytebane.

Sjefen for hhv Ingeniørbataljonen og Oppføringseskadronen orienterte om sine respektive avdelinger.

Avdelingene byr på motiverende tjeneste, noe som ofte kommer til uttrykk blant mannskapene.

Det ble fremholdt at mange av soldatene har store gjeldsproblemer under tjenesten. Avdelingene forsøker å imøtekomme mannskapenes behov for velferdspermisjoner så langt tjenestlige hensyn tillater.

De disiplinære uregelmessigheter er i hovedsak knyttet til oppbevaring av alkohol i leiren og ulovlig fravær. Avdelingene søker så langt det er mulig å imøtekomme søknader om førtidsdimittering for utdanning og arbeid. Mannskapsbehandlingen ville bli ytter-

ligere forbedret ved å integrere feltpresten i bataljonsstaben.

Sjefene understreket sterkt at de budsjettmessige innsparinger ikke måtte medføre redusert sikkerhet for mannskapene under opplæringen. Det gjelder å holde på befall med erfaring, ble det understreket.

Sjefen for OPPKLESK advarte mot en eventuell flytting av avdelingen til Setermoen før nødvendige fasiliteter er på plass. Slik flytting kan komme på tale dersom kompaniet i Skibotn blir nedlagt, opplyste rittmester Jansen.

Ved den bygningsmessige besiktigelse i Holmen leir kunne nemnda registrere bra kasernestandard med 6-mannsrom, gode sanitærforhold og gode muligheter for vask av privat tøy i nyanskaffede vaskemaskiner.

Ved Maukstadmoen kunne nemnda konstatere et åpenbart behov for utbedring av forholdene ved mannskapskjøkkenet. Det eksisterende bygg dekker ikke behovene hverken hva sitteplasser eller lagerkapasitet angår. Mangel på vareheis medfører arbeidskrevende bæring av varene i trange trappepassasjerer. Taklekkasje i lagerrom forekommer. Nemnda slutter seg til bataljonssjefens påpeking av et påtregende fornyelsesbehov.

En eldre ekserserhall var under ombygging til innendørs skytehall og ville bety en vesentlig forbedring av mulighetene for skytetrening.

Rektor Berggren ledet omvisningen i undervisningsbygget og orienterte om voksenopplæringstilbudene ved Skjold. Ved nemndas forrige besøk ble mangelen på eget undervisningsbygg fremholdt som et stort savn. Nemnda kunne nå registrere at dette problem har fått en særdeles vellykket løsning. Voksenopplæringen driver nå sin virksomhet i lyse og trivelige lokaler. Tilbudene søkes tilpasset soldatenes prioriteringer med vektlegging av kompetansesigevende kurstilbud. Mange soldater ved Skjold garnison har skaffet seg opplæring under førstegangstjenesten som har medført ansettelse hos sivil arbeidsgiver. Voksenopplæringen søker bevisst å motvirke såkalt «brakkesyke» blant mannskapene ved å «skreddersy» tilbudene.

Rektor Berggren ønsket at Ombudsmannen og nemnda kunne bidra til en forbedring av Forsvarets stønadsordning for opplæring til førerkortj kl B. Stønadssettene er modne for revisjon, hevdet rektoren.

Velferdstjenesten holder til et tidsmessig velferdsbygg hvor nemnda ble orientert om virksomheten av velferdsoffiseren, kapt Fredriksen.

Bygget inneholder bl a kapell, kinosal, bibliotek etc. Velferdsoffiseren kunne bl a opply-

se at kantinen i 1990 ble utpekt som «årets bedrift» i Målselv kommune.

Om sosialsakene opplyste kapt Fredriksen at man saksbehandlingsmessig hadde som målsetting at alle saker skal være ferdig behandlet i løpet av en måned. Han understreket viktigheten av at mannskapene raskest mulig kunne få avgjort sine saker.

Nemndas besøk ved Skjold garnison ble avsluttet med et møte med mannskapenes tillitsvalgte.

Mannskapenes representanter ønsket å få klarlagt visse påståtte uklarheter med hensyn til dimisjonsdato i Brig N for kontingent III 1990. Etter de foreliggende opplysninger ville soldater tilhørende denne kontingent i Brig N ikke få noen glede av myndighetenes vedtak om førtidsdimitering (forkortet førstegangstjeneste).

Det samme behov for avklaring ble anmeldt med hensyn til spørsmålet om ytterligere midler til stønad for hotellovernatting for permittenter (hotellavtalen). Ombudsmannen lovet å undersøke saken nærmere.

De tillitsvalgte reiste også krav om bedre transporttilbud for et så avsidesliggende tjenestested som Skjold. Mannskapene ønsket også adgang til vederlagsfritt å kunne telefonere med soldater i andre militæreleire over det militære telefonsamband.

Ombudsmannen orienterte til slutt om ombudsmannsordningen og om nemndas befaringer.

Bardufoss flystasjon

Nemnda ble mottatt av stasjonssjefen, oberst II Fossum, oblt Wollf og maj Bugge. Etter at nemnda var ønsket velkommen av stasjonssjefen overtok maj Bugge med en redegjørelse om Bardufoss flystasjon, dens organisasjon og oppgaver.

Stasjonen ble etablert i 1938 og har mottak av nasjonale og allierte styrker som en av sine hovedoppgaver. Stasjonens oppgaver medfører bl a et nært samarbeid med utenlandske militære avdelinger, særlig med avdelinger fra Storbritannia. I samsvar med sine oppgaver er stasjonen godt rustet med hensyn til maskinelt utstyr for bl a snørydding, banereparasjoner etc. Nye og tidsmessige fasiliteter og utstyr for rask ekspedisjon av personelltransport er anskaffet. Stasjonen er godt dekket med lavforsvar.

Om personellsituasjonen ble det opplyst at stasjonen er oppsatt med 252 befalsstillinger, hvorav 18 stillinger er sperret som følge av budsjettreduksjonen. Slik personellsituasjonen nå tegner seg synes det klart at Luftforsvarets skoler nå utdanner flere enn det vil være ledige stillinger for.

Av ca 150 sivile stillinger er 8 stillinger sperret og dermed ikke besatt. Stasjonen sysselsetter 33 grenaderer. Personellsituasjonen preges av at gjøremålene øker mens personellrammen minker, sa major Bugge.

Hva menige mannskaper angår er stasjonen etter funksjonsplanen oppsatt med 273 mann, men har pr dato 291 mann i tjeneste. Refsels-estallene utvikler seg positivt, idet man registrerte et klart lavere antall refselsler i 1990 enn i 1989, hhv 92 mot 129 refselsler. Ulovlig fravær og alkohol utgjør ca 2/3 av det samlede antall refselsler.

Velferdstjenesten ved stasjonen ivaretas av en velferdsoffiser, en fritidsleder og seks velferdsassistenter. Velferdsavdelingen har et nært og godt samarbeid med Heggelia/TLF og kan tilby mannskapene bl a bibliotek med lyttotek, avisrom, fotorom og snekkerverksted. Blant tilbudene finnes også permisjonsbuss til Tromsø og Narvik, overnatting på Sydspissen permsted i Tromsø for kr 20,- pr overnatting. Også velferdsturene, bl a til Nordkapp og Lofoten, tiltrekker seg soldatenes interesse. Avdelingen driver utlån av materiell og utstyr til ulike fritidsformål, f eks fiskeutstyr, musikkinstrumenter og grillutstyr.

En tallmessig oversikt viser at et stort antall av mannskapene har betydelige gjeldsproblemer. Det registreres således mange søknader om rentestønad, bostøtte og sosiale lån.

Ved den bygningsmessige besiktigelse kunne nemnda konstatere en tilfredsstillende kasernestandard. I kaserner av eldre årgang var vedlikeholds-/utbedringsarbeider igang. Også velferdstjenesten syntes å disponere lokaler av god standard.

Under møtet med mannskapenes tillitsvalgte ble nemnda informert om flere forhold som mannskapene etterlyste forbedring av. Bl a ble det vist til tilfeller av sopp i dusjrom, noe som etter mannskapenes mening burde tilsi bedre kontroll med de hygienske forhold i leiren.

Selv om kosten stort sett ble betegnet som tilfredsstillende, hadde man likevel fra tid til annen registrert tilfeller av muggent brød. Mannskapene var tilfreds med bestrebelsene for å bedre miljøet i messen, herunder skjerpets innsats mot kasting av mat.

En av de tillitsvalgte mente at mange av soldatene ønsket et utvidet tilbud på mer hobbypregede fritidskurs.

De tillitsvalgte var generelt tilfreds med tillitsmannsordningen på Bardufoss flystasjon og hevdet å ha tilfredsstillende arbeidsforhold som tillitsvalgte.

Møtet med de tillitsvalgte ble avsluttet med en kort orientering av Ombudsmannen om ombudsmannsordningen.

Sydspissen permisjonssted, Tromsø

Den 10 april besøkte nemnda Sydspissen permsted, Tromsø som tok i bruk sitt nybygg i 1990. Daglig leder, Svein Lundberg, tok nemnda med på en omvisning i bygningen. Sydspissen permsted er bygget som et kombinert overnattings- og konferansested og holder høy tidsmessig standard. Statlige etater og organisasjoner nytter stedet i forbindelse med konferanser og kurs.

Romkapasiteten er godt utnyttet - særlig i helgene under soldatenes permisjoner. Foruten frokost tilbyr stedet middagsservering i kafeteria. Stedet drives av Statens kantiner. Tromsø sjøforsvarsdistrikt er forvaltningsmyndighet.

Nybygget som ble tatt i bruk i 1990, representerer 1. byggetrinn i en samlet utbyggingsplan som bl a omfatter utvidelse av romkapasiteten og nødvendige anlegg for sjøvendte aktivitetstilbud, herunder bading og båtturer. Realiseringen av neste byggetrinn er betinget av at den eldre ekstyske bygningsmasse kondemneres. Fremdriften er imidlertid stagnert ved at Fylkeskonservatoren i Troms av kulturminnehensyn har nedlagt forbud mot riving av bygningene. Nemnda er gjort kjent med at Forsvarsdepartementet har iverksatt planlegging med sikte på at byggetrinn II kan gjennomføres uten kondemnering av de ekstyske brakkene. Etter det opplyste er departementet i forhandlinger med Tromsø kommune om utvidelse av tomtearealet slik at byggetrinn II kan gjennomføres uten berøring av den bestående bygningsmasse. Nemnda vil anbefale at dette uløste tomtespørsmål søkes løst snarest mulig slik at byggeprosjektet kan fullføres i samsvar med de foreliggende og dokumenterte behov.

Tromsø sjøforsvarsdistrikt, Olavsværn

Sjef TRSD, kommandør I Gundersen ønsket nemnda velkommen til TRSD og Olavsværn. Kommandøren orienterte om sitt ansvarsområde og om Sjøforsvarets virksomhet i distriktet.

Tromsø sjøforsvarsdistrikt dekker kystområdet østover til den sovjetiske grense og har et særlig ansvar for forsvaret av viktige havner og innseilingsleder innenfor sitt distrikt. Observasjon av sjøgående trafikk i distriktet er en annen viktig oppgave.

Distriktets hovedbase Olavsværn har de senere år gjennomgått en betydelig utbygging, bl a som følge av innføringen av nye undervannsbåter. Olavsværn ble opprinnelig etablert som et oljeanlegg for marinens fartøyer i nord, men fremstår i dag som en moderne ba-

se for Sjøforsvarets ulike aktiviteter i landsdelen.

Av uløste byggeprosjekter fremhvet kommandøren spesielt planene om ny befalsforlegning, idrettshall og behovet for utvidelse av messekapasiteten. TRSD har årlige hotelutgifter på ca 1 mill kroner pga manglende innkvarteringskapasitet for befal.

Ved Rødbergodden fort er det påtrengende behov for hurtig utbedring av innkvarteringsforholdene. Som kompensasjon for de eksisterende boforhold ved fortet, og beliggenhetsmessige ulemper, har mannskapene prioritet ved Sydspissen permsted. Også mannskapenes tillitsvalgte var sterkt opptatt av innkvarteringsforholdene ved Rødbergodden fort og reiste krav om utbedringstiltak raskest mulig.

Såvel ledelsen ved TRSD som mannskapenes representanter understreket behovet for snarlig utbygging av Sydspissen permsted slik de foreliggende planer forutsetter.

Under møtet med de ansattes representanter kom spørsmålet vedrørende den økonomisk fristilling av militære budsjettinnsparinger har skapt frykt for tap av arbeidsplasser blant personellet, særlig gjelder dette de sivilt ansatte. Det ble således sterkt understreket at personellens organisasjoner også på lokalplanet måtte tas med på råd ved personellreduksjoner. Den sterke sentralstyring av personalpolitikken kan ofte medføre uheldige disposisjoner, hvorfor avdelingene bør gis større innflytelse på personalforvaltningen, ble det fremholdt.

Nemnda finner for sitt vedkommende særlig å ville fremheve nødvendigheten av en rask utbedring av innkvarteringsforholdene ved Rødbergodden fort. Som et midlertidig tiltak bør overveies en utvekslingsordning f eks med Grøtsund fort, hvoretter det enkelte mannskaps opphold ved fortet begrenses til maks 5-6 måneder.

Også behovet for utvidet befalsmessekapasitet ved Olavsværn synes godt dokumentert. Det samme gjelder messeforholdene for menige mannskaper hvor også utarbeidede planer foreligger.

Grøtsund fort

Nemnda ble mottatt og ønsket velkommen av fortsjefen, OK Roll Hansen.

Av fortsjefens redegjørelse fremgikk at Grøtsund fort opprinnelig ble bygget av tyskerne i 1940-41. Fortets oppgave er å hindre fiendtlig gjennomtrengning gjennom Grøtsundet, Langsundet og Kvalsundet som er innseilingsledene til Tromsø havn.

Fortet er i fredstid oppsatt med ca 165 befal og menige. Ved mobilisering øker tallet ve-

sentlig. Etter fortsjefens redegjørelse ble det gitt sektorvise orienteringer om virksomheten ved fortet.

Hovedtillitsvalgte for mannskapene kunne opplyse at de fleste saker som på soldatenes vegne blir tatt opp regelmessig blir løst, ofte ved uformell kontakt med fortledelsen. Ikke alt befal har nødvendig forståelse for tillitsmannsordningen, hevdet tillitsvalgte som ønsket et sterkere engasjement med sikte på endring av denne noe negative holdning. Verneombudsordningen er relativt nyetablert ved fortet. Arbeidet har hittil primært gått ut på å forhindre innkjøp og bruk av skadelige stoffer og materialer. Skadeforebyggelse ved innskjerpet bruk av hørselvern og hjelm er en annen viktig oppgave for verneombudet.

De kritikkverdige kontorforhold for administrasjonen ved fortet ble sterkt påpekt av verneombudet. Sterkt støttet av fortsjefen og adm off mottok nemnda innstendige henstillinger om at reisingen av et nytt administrasjonsbygg omgående blir igangsatt.

De viktigste velferdstilbud er knyttet til kinodrift, forskjellige kveldsarrangement og kursvirksomhet.

Av administrasjonsoffiseren fikk nemnda en nærmere beskrivelse av de eksisterende kontorforhold som preges av utilstrekkelig romkapasitet, nedslitt bygningsstandard (bygget av tyskerne i 1940-årene), trekkfulle vinduer etc. Også boforholdene for befalet krever rask utbedring, hevdet administrasjonsoffiseren.

Etter besiktigelsen av bygningsmassen ved fortet kan nemnda konstatere at den nye mannskapsforlegningen som ble tatt i bruk i 1990 har medført en vesentlig forbedring av innkvarteringsforholdet for de menige.

De forannevnte kritikkverdige forhold vedrørende kontorbygget ble bekreftet. Nemnda antar at det kan reises tvil om lokalene oppfyller Arbeidstilsynets regler om sikring av sunne og betryggende arbeidsmiljømessige forhold. Nemnda vil anbefale at denne saken gis forsterket prioritet.

Luftforsvarets skolesenter Stavern (LSS)

Nemnda ble ønsket velkommen av avdelingssjefen, oberst II Finn Arnold Svendsen.

I nærvær av nemnda og skolens ledelse samt representanter for tillitsvalgte elever og soldater, orienterte obersten om skolens hovedoppgave samt oppgavene for den enkelte av de 6 skoler senteret totalt består av. Også representanter for de tillitsvalgte blant befalet og de sivilt ansatte deltok.

Hovedoppgaven for senteret er: Utdanne personell til operative og faglige bransjer i

Luftforsvaret. Skolen har dessuten ansvaret for Rakke skytefelt.

Luftforsvarets befalsskole gir grunnleggende befalsutdanning for operativt og forvaltningspersonell i Luftforsvaret, den regulære befalsskole med etterfølgende 1-årig plikttjeneste, samt for utvalgte utskrevne mannskaper ved kurser av 4 mndrs varighet.

Luftforsvarets forvaltningsskole har ansvaret for fagutdanning i forvaltning for offiserer, herunder kadetter ved Luftkrigsskolen, befalelever under fagperioden samt sivilt ansatte.

Luftvernkyteskolen forestår den luftvern-faglige utdanning av Luftforsvarets samt Heimevernets offiserer, samt luftvern-faglig spesialutdanning for personell fra alle forsvarsgrener. Denne skolen forestår også luftvern-faglige oppgaver vedr forsk, analyser, utvikling og reglementsarbeide.

Sanitetsskolen gir sanitetsfaglig utdanning til befalelever fra Luftforsvaret og Sjøforsvaret, samt til luftoperativt personell i rednings-tjenesten.

Militærpolitiskolen gir faglig utdanning til elever og assistentkategorier, bl a for militær-politioppsetningene ved Luftforsvarets stasjoner og andre etableringer.

Biltransportskolen gir biloperativ utdanning til elever og assistenter til biloppsetningene ved Luftforsvarets stasjoner og andre etableringer.

Adminisgtrasjonsgruppen er ansvarlig for alle administrative funksjoner ved skolen.

Forsyningsskvadronen er ansvarlig for all teknisk forsynings- og vedlikeholdstjeneste.

Luftforsvarets skoler Stavern har oppsetning for 122 befal og 91 sivile, ialt 213 ansatte, inkludert overenskomstlønnte, samt 66 vernepliktige mannskaper. Skolen har i snitt ca 220 langtidselever og i snitt 60–70 korttidselever i løpet av 1 år, m a o ca 300 elever til enhver tid.

Skolen har 38 leiligheter som gir en rimelig god dekning. Kadetter fordeler seg på uteboende, 25 leide sivile boliger samt 20 inneboende i skolens forlegninger. Ordningen med uteboende kadetter er kostbar. LSS savner sterkt en tilvekst av befalsforlegning for bedre å kunne utnytte utdanningskapasiteten, opplyste oberst Svendsen.

Et veltilpasset skolebygg ble tatt i bruk i 1990. Velferdstjenesten og Voksenopplæringen har lokaler i «Kadettbrakken».

Kantinetjenesten har funnet en meget tilfredsstillende løsning i det nye skolebygget.

Mulighetene for å drive fysisk fostring og idrett er meget gode ved skolen, bl a gjennom eget idrettsbygg og tilgang på idrettshall i kommunal/militær regi.

Ny vedlikeholdshall for rullerende materiell, såvel luftvernsoperativt som motorteknisk, vil bli tilfredsstillende løst gjennom overtakelse av en 1 800 kvm hall pr 5 juni 1991.

LSS er en av to «fristillte» stasjoner i Luftforsvaret, en ordning som virker ansporende og motiverende for de ansatte og ledelsen. Skolen er pålagt å nedlegge 6 militære og 2 sivile stillinger pr 1 jan 1993 som del av de reduksjoner som er pålagt Luftforsvaret.

Søknadsmassen til Luftforsvarets befalsskole for 1991/92-kullet ligger på 850–900 søknader, hvorav 249 piker. Siden 1989 er elevtallet redusert til 60 elever. 1 juli møter 166 utvalgte søkere, hvorav 47 piker, til konkurranse om de 60 kursplassene.

Vedlikeholdsmessig er man tilfreds med de gitte bevilgninger. Det arbeides meget godt på den bygningsmessige side.

Oberst Svendsen avsluttet sin orientering med å gi uttrykk for at LSS synes å være et godt og populært tjenestested for alle som har sitt virke ved skolen. Spesielt de nytilførte store anlegg, slik som et høyverdig skolebygg, samt investeringene omkring luftvernkyteskolens fasiliteter de senere år, indikerer at LSS også vil kunne være i stand til å påta seg store utdanningsoppgaver både innen Luftforsvaret og Forsvaret generelt.

Under den bygningsmessige omvisning kunne nemnda konstatere at bygningsvedlikeholdet var godt ivaretatt.

Avdelingens behov for utvidelse av forlegningskapasiteten for befal ble stadig gjentatt.

Med sikte på en mest mulig åpen dialog ble det avholdt et separat møte mellom mannskapenes tillitsvalgte og nemndas medlemmer. Herunder fremkom ønske om hyppigere møter innen tillitsmannsordningen ved LSS. Nemndas besøk var de tillitsvalgte underrettet om på kort varsel, slik at noen forberedende drøftelser mellom de tillitsvalgte ikke var blitt mulig.

De tillitsvalgte for UB-korporalene etterlyste bedre oppholdsrom og hadde med negativt utfall søkt om adgang til oppholdsrommene i befalsmessien.

Ett tilfelle av sviktende oppvarming av forlegningsrom ble påpekt av de tillitsvalgte.

Overfor nemnda opplyste velferdsoffiseren at de tillitsvalgte hadde godtatt en ordning med møter i fellesutvalget etter anmeldte behov. Rutinemessige møter syntes ikke å være praksis. Nemnda vil anta at dette spørsmål bør bli drøftet nærmere ved avdelingen i relasjon til TMO-reglens pkt 19 og 27.

Hva angår de spørsmål som ble tatt opp av de tillitsvalgte, ble det av ledelsen opplyst at

disse kunne bli drøftet i møter under TMO-ordningen.

Under fellesmøtet med ledelsen og personellet representanter ga Ombudsmannen en generell redegjørelse om Ombudsmannsordningen og nemndas befaringsrutiner.

Særmerknad fra Ivar Johansen:

Dette medlem viser til TMO-reglene pkt 19 og 27 hvor det forutsettes at det skal være rutinemessige møter og at det normale er en gang pr måned.

Dette medlem vil understreke viktigheten av at de tillitsvalgte for mannskaper og befal i god tid blir informert om ombudsmannsdas besøk. Det er også ønskelig at disse får mulighet til å påvirke det programmet som legges opp, da de tillitsvalgte ved skolen mente at ledelsen i dette tilfelle hadde valgt å vise frem en forlegning som ikke var representativ. Etter deres oppfatning var den beste forlegning valgt ut.

Østlandet sjøforsvarsdistrikt, Karljohansvern Horten (ØSD)

Ved ØSD ble nemnda mottatt av distriktsjefen, admiral Øberg og hans nærmeste medarbeidere. Etter admiralens velkomsthilsen ble nemnda orientert om ulike sider ved distriktets virksomhet.

Karljohansvern er base for en omfattende virksomhet. Årlig opplæres og øves ca 2 000 vernepliktige soldater under ØSD, foruten befalsutdannelse og utdannelse innen maskin og elektro. Marinemuseet hører hjemme på Karljohansvern. ØSD administrerer bl a Oscarsborg festning, Bolærne fort og Rauøy fort. Bygningsmassen består i hovedsak av eldre bygninger. Et kontinuerlig vedlikeholdsarbeid sikrer imidlertid en bra bygningsstandard. En ny elevkaserne for befalsskolen er under ferdigstillelse og vil bli tatt i bruk høsten 1991.

En oversikt for ØSD viser at utgiftene til bottillegg for vernepliktige har økt med 35-40% fra 1989 til 90, mens det er registrert en nedgang på over 80% når det gjelder utbetalinger til sosial stønad. Dette antas å skyldes innstramminger i reglene for rentestønad til yrkesnødvendig bil. Utgiftene til forsørgertillegg har imidlertid økt med nærmere 50% fra 89 til 90. Velferdsoffiseren kunne opplyse at ca 70% av hans arbeidstid går med til behandling av sosiale saker. Dette har bl a sammenheng med at mange av mannskapene kommer fra rekruttskolene med uløste sosiale saker. Avdelingen har et godt samarbeid med arbeidsmarkedsetaten for å hindre arbeidsledighet etter endt førstegangstjeneste. Samtlige mannskaper blir således tilbudt «jobbsø-

kerkurs» og blir orientert om ledige stillinger etter arbeidsmarkedsetatens oversikter.

Voksenopplæringen prioriterer yrkesrelaterte kurstilbud.

De disiplinære forhold ble betegnet som svært tilfredsstillende. Hittil i 91 er det registrert kun 12 refselsler. Eventuelle narkotikasaker blir løst i nært samarbeid med NarkoSør.

Under møtet med de tillitsvalgte for mannskapene fikk nemnda opplyst at hovedtillitsvalgt/ØSD ikke var gitt anledning til å besøke tjenestesteder utenfor Horten, eks fortene og Oscarsborg festning. ØSD-sjefen som var ukjent med dette, opplyste at saken ville bli tatt opp. De tillitsvalgte ønsket hyppigere tillitsmannsmøter og opplyste at rutinen syntes å være 4 møter i pr år. Om dette forhold vil nemnda vise til TMO-reglenes pkt 19 og 27.

Bolærne fort

Fortssjefen, komkapt H. Moen orienterte om virksomheten ved Bolærne fort som teller et samlet antall personer på ca 185, hvorav ca 130 vernepliktige. De senere år er fortet tilført ny mannskapsforlegning og ny messebygning som har bidratt til en vesentlig bedring av trivselen for personellet. Innkvarteringsforholdene for befal er imidlertid av svært varierende standard, noe bra, noe svært dårlig.

KK Moen understreket behovet for idretts-hall ved fortet og viste til at en slik hall ville ha stor betydning både opplærings- og trivselmessig. Fritids- og velferdstilbudene søkes lagt mest mulig etter mannskapenes ønskemål. Således var det f eks etablert en Moelvenbrakke som overnattingssted for soldater på fastlandet. Dette reduserte behovet for båttransport på sen kveldstid til fortet.

Lege og prest har ukentlig besøk på fortet.

Etter en periode med relativt store disiplinærproblemer og stort frafall blant mannskapene var situasjonen nå kommet inn i en positiv utvikling. De siste par måneder hadde det ikke forekommet noen tilfeller av refselsler. Relativt mange soldater sliter imidlertid med problemer under tjenesten som har sin bakgrunn i uløste forhold og problemer i hjemmet.

Ca 40% av soldatene har svekket hørsel i en grad som kan representere opplevelsesebegrensninger, f eks begrenset utbytte av konserter og musikkprogrammer.

Foruten den obligatoriske militære opplæring tilbys mannskapene ulike kurs i regi av Voksenopplæringen. Yrkesrettede kurs er prioritert.

Tillitsmannsordningen ble opplyst å fungere tilfredsstillende. Eventuelle problemer søkes løst i en god samarbeidsatmosfære.

Mannskapenes tillitsvalgte etterlyste imidlertid flere fritidskurs arrangert ved fortet. F.eks. var det ønske om sveisekurs lagt Bolærne. Kurstilbudene i Horten ble betegnet som vanskelig tilgjengelig.

Også de tillitsvalgte var opptatt av en snarlig bygging av idrettshall som man mente ville bidra til positive fritidsaktiviteter. Med sikte på kommende vinter ønsket de tillitsvalgte bedre oppvarming av brakken på fastlandet.

Man beklaget å ha fått varsel om nemndas besøk svært kort tid i forveien, noe som hadde medført små muligheter for forberedende drøftelser blant de tillitsvalgte.

Fortsjefen og hans medarbeidere syntes å være sterkt opptatt av å løse eventuelle problemer under tjenesten i nært samarbeid med personellens representanter.

Særmerknader fra Ivar Johansen:

Dette medlem vil understreke viktigheten av at de tillitsvalgte for mannskaper og befal i god tid blir informert om ombudsmannnemndas besøk. Det er også ønskelig at disse får mulighet til å påvirke det programmet som legges opp.

Dette medlem viser også til TMO-reglens pkt 19 og 27 hvor det forutsettes at det skal være rutinemessige møter, og at det normale er en gang pr måned.

Veste Oslofjord forvaltningsdistrikt/Telemark infanteriregiment nr 3, Heistadmoen

Sjefen for FDI 3/IR 3, oberst G. Kurthi, ønsket nemnda velkommen, presenterte sin stab og ga en orientering om det oppsatte program for befaringen.

Stabssjefen ga en redegjørelse om FDI 3/IR 3s organisasjon og virksomhet. Orientering om øvingsvirksomheten ble gitt av sjefen for øvingsstaben, herunder om utdannelsen av befal og rekrutter, og om gjennomføringen av repetisjonsøvelser, om øvelser i området for andre militære avdelinger (f.eks. HV), for politiets øvingsvirksomhet etc. FDIet disponerer to skytefelt, Heistadmoen på 10 000 da og Hengstadvatn på 40 000 da.

Undervisningslokalitetene var ansett som tilfredsstillende, med unntak av et opplyst behov for bygging av en aula samt et trimrom/helsestudio for styrketrening etc.

Fg personellsjef orienterte om personellsituasjonen og fremhevet spesielt en prekær legesituasjon ved avdelingen. Det ble opplyst at Forsvarets sanitet ikke hadde beordret avdelingslege til avdelingen grunnet mangel på vernepliktige leger til beordring og dermed prioriteringshensyn. Primært ønsket FDIet å ha 3 leger i ½ stilling slik det hadde vært tidligere. Fra 1 apr 91 er det imidlertid kun 1 lege

i ½ stilling, dvs 18 timer pr uke. Det ble uttrykt å være et sterkt behov for en vernepliktig lege i tillegg til den eksisterende ½ legestillingen.

Blant sivilt ansatt personell ble sykefraværet oppgitt til 10%, noe avdelingen mente skyldes bla slitasje og belastningsskader, spesielt for renholdsarbeidere. FDIet benytter forøvrig 9 personer i «arbeid for trygd» til vedlikeholdsarbeide og kontorarbeide. Det ble stillet spørsmål om muligheter for ytterligere sysselsettingstiltak i Forsvarets og sivilsamfunnets interesse, i stedet for å dimittere mannskaper til ledighet.

Tillitsmannsordningen ble opplyst å fungere i samsvar med gjeldende regler, og det ble uttrykt å være et godt samarbeide mellom ledelsen og de tillitsvalgte.

Disiplinærforholdene ble ansett som tilfredsstillende. Hittil i år var 50 mannskaper blitt ilagt refselse, hovedsakelig i saker vedrørende forsovelse og ulovlig fravær. Kun en sak var blitt anket til klagenemnda i disiplinærsaker.

Intendanten orienterte om avdelingens bygg og anlegg, om innkvarteringsforhold etc. FDIet disponerer 53 familieleiligheter av varierende størrelse og standard. To leiligheter benyttes midlertidig som barnehage. Forøvrig er det kjøpt 14 leiligheter i Kongsberg som er nyere og har en bedre standard. Totalt disponerer FDIet 69 leiligheter, noe som ble ansett som tilfredsstillende etter behovet i dag. Imidlertid ble det uttrykt bekymring ved at boligstandarden synker grunnet manglende vedlikeholdsmidler. Leirens befalsforlegninger er i det vesentlige fullt belagt, hhv med fastboende og ved kortvarige opphold under kurs og øvelser.

Når det gjelder nybygging ble Grønvdad repetisjonssenter påbegynt i 1991, et prosjekt som forutsettes som mønster for andre rpt-sentre. Rpt-sentret skal bestå av 5 kptun med et sanitæranlegg, kontor/depot, parkeringsplass og et fast område for teltplass med kapasitet for 900 personer etc. Området for rpt-sentret ble besiktiget av nemnda ved den etterfølgende befaringen. Forøvrig ble opplyst at det for 1992 var planlagt bygging av 1 vedlikeholdshall og ammunisjonshus.

Under nemndas befaring ble besiktiget undervisningsbygg og befalsskoleforlegning med bra standard og godt vedlikehold. Elevforlegning for Infanteriets kursavdeling for vpl og utskr befal ble også ansett å ha en relativt bra standard for kursopphold. Rekrutteringskompaniets forlegningsforhold ble opplyst å ha en varierende standard. 5-8 mannsrom ble som regel benyttet som 5 mannsrom. Det ble imidlertid ikke meldt om noen klager

fra mannskapene selv om hovedtillitsvalgt opplyste at det kunne være dårlig innelima vedr luft og varme. Mannskapene hadde forøvrig selv foretatt oppussing av TV-stuen.

Mannskapsmessa med spiseplass for 500 personer virket bra vedlikeholdt.

Idrettsanlegget, gymsal og utendørs svømmebasseng virket meget bra, og idrettsoffiseren var fornøyd med anlegget. Imidlertid ble det opplyst å være et sterkt behov for bygging av et trimrom/styrkerom etc. Behovet for et trimrom ble også tatt opp av mannskapenes tillitsvalgte. Et eksisterende improvisert trimrom i en kjeller ble etter det opplyste lite benyttet grunnet dets dårlige stand. Alternative løsninger vil bli vurdert med sikte på snarlig forbedring av forholdene.

Avdelingens sykestue ble besiktiget under orientering fra sykepleier. Det var plass til 24 sengeliggende pasienter. Helsepersonellet besto av 1 sykepleier (full stilling) samt 1 lege i ½ stilling, dvs 18 timer i uken (3 dager i uken). Gjennomsnittlig årlig konsultasjoner ble opplyst å være ca 8 000, og gjsn 1 000 liggedøgn. Sykepleier uttrykte å ha et godt samarbeide med Kongsberg sykehus, men hun fant det medisinsk betenkelig at hun ofte måtte ta stilling til medisinske spørsmål som burde vært vurdert av en lege. Hun følte at legedekningen var mangelfull, og at hun derfor ble ekstra belastet. I tilknytning til sykestua var det også et tannlegekontor og et laboratorium.

Velferdsbygget, beliggende utenfor leirområdet, ble besiktiget under velferdsoffiserens orientering. Ifølge V-offiseren tilfredsstillt bygningen ikke dagens krav, selv om kantinedelen ble opplyst å være tilfredsstillende, noe hovedtillitsvalgte kunne bekrefte. Kinosalen har 150 sitteplasser og ble også benyttet som instruksjonssal. Feltpresten har også kontor og et møtelokale til disposisjon i V-bygget. Han redegjorde for sin rolle i forhold til mannskapene.

Velferdstjenesten ble utført av velferdsoffiseren, 3 assistenter og 1 voksenopplæringsleder. Tildelte økonomiske midler ble ansett som tilfredsstillende, og materiellsituasjonen ble betraktet som akseptabel selv om det ble opplyst å være meget gammelt materiell for V-tjenesten. Velferdstjenesten administrerer et bibliotek med ca 2 500 titler, lyttotek, kinofremvisning 2 ganger pr uke, tilsv for video, arrangerer forskjellige tilbud, formidler fritidsarbeide for mannskapene etc.

Det ble avholdt møte med tillitsvalgte for de vernepliktige mannskapene, KOL, FSTL, BFO, Jern- og metall og NTL. Mangelfull legekapasitet ble av de tillitsvalgte tatt opp som et gjennomgående problem i avdelingen.

Mannskapenes tillitsvalgte hevdet at de i realiteten ikke fikk noen legebehandling. Etter et besøk hos legen ønsket de ikke å oppsøke legekantoret på nytt, da de følte legen var for presset til å behandle dem. I stedet opplyste de å konsultere sivil lege på hjemstedet når de fikk anledning til det, selv om de dermed måtte slite en tid med skader før de fikk legebehandling.

Forøvrig fant befalet det problematisk å lede mannskaper på øvelser uten noen nær tilgjengelig lege ved akutte behov. Sjefen bekreftet det opplyste legeproblemet, noe FDIet hadde tatt opp med Forsvarets sanitet, foreløpig uten at det var funnet noen løsning. Sjefen poengterte at befal og sivilt ansatte må inngå avtaler med sivil helsetjeneste, da avdelingens lege i ½ stilling kun kan betjene vernepliktige mannskaper. For sivilt ansatt verkstedpersonell og renholdsarbeidere ble opplyst at legeproblemet ville bli løst i nær fremtid i henhold til tariffmessige avtaler.

Etter samråd med nemnda opplyste Ombudsmannen at han etter de foreliggende opplysninger ville ta spørsmålet om legesituasjonen ved Heistadmoen opp med FSAN i særskilt henvendelse.

I relasjon til bl a gjeldende arbeidstidsbestemmelser ble det fra stabssjefen tatt opp problemer vedrørende stabens økende oppgaver i forhold til kapasitet. Da nødvendig overtidsarbeid som regel kun kompenseres ved avspassing skapes et vedvarende arbeidspress på befalskorpset. De uløste arbeidsoppgaver som oppstår som følge av avspassing skaper i sin tur nytt behov for overtid og etterfølgende avspassing.

Ivar Johansen deltok ikke i befaringen ved Heistadmoen og står derfor ikke inne for denne del av rapportens innhold.

Heimevernsstaben

Generalmajor Mathisen (GIHV) ønsket nemnda velkommen til stabens kontorlokaler på Huseby og orienterte om Heimevernets organisasjon, oppgaver og virksomhet.

HVs hovedoppgave består i å sikre mobilering og å støtte forsvarsgrenene.

I fredstid yter HV også betydelig bistand overfor sivilsamfunnet f eks ved ulykker, naturkatastrofer o l.

HV skal forvalte sine personellressurser både for freds- og krigsorganisasjonen samt gjennomføre sin styrkeproduksjon. Dette omfatter drift av fredsorganisasjonen herunder

- rekruttere og forvalte personell til freds- og krigsoppsetningene
- rekruttere og lære opp befal, spesialister og spesialstyrker til moboppsetningene

- overta mannskaper fra forsvarsgrenene etter førstegangstjenesten og omskolere disse for oppgaver i HV
- opprettholde et høyt beredskapsnivå gjennom årlige øvinger for hele mobstyrken.

HV er organisert i 18 HVdistrikter, 5 600 personer deltar i Heimevernets forskjellige råd og utvalg.

HVungdommen består i dag av ca 2 800 deltakere i alderen 16 til 21 år. Målet er nå et antall på ca 3 000 HVungdommer.

Om øvelsesaktiviteten opplyste generalen at 4 dagers øvelse pr år nå er det normale. De økonomiske omstendigheter kan komme til å tvinge frem en halvering av øvelsesaktiviteten i HV - mente generalinspektøren.

På spørsmål opplyste genmaj Mathisen at man hittil var godt tilfreds med de mannskaper som overføres HV etter 6 mdrs rekruttopplæring på Ulven og Lista.

Også USKutdanningen i Kongsvinger tilfører HV en befalsmasse av stor nytte for Heimevernet ble det opplyst.

HV-04, HVUSK - Kongsvinger festning.

Sjef HV-04, oblt Søland, ønsket nemnda velkommet til HV-distriktet og Kongsvinger festning.

Etter en omvisning i festningsområdet - hvorunder nemnda kunne konstatere et utmerket bygningsmessig vedlikehold - ble nemnda orientert om virksomheten i HV-04 og utdanningen av HVUSK.

Distriktets øvelsesaktivitet søkes tilpasset det lokale næringsliv slik at ulemper mest mulig kan unngås. Distriktssjefen var svært tilfreds med personellet kvalifikasjoner slik de kommer til uttrykk under de årlige øvelser.

Distriktet registrerer et synkende antall refselser og betegnet de disiplinære forhold som tilfredsstillende. En viss spenning er knyttet til de nye disiplinærreglene hvorefter områdesjefene er delegert refselsesmyndighet.

Om de bygningsmessige forhold understreket distriktssjefen spesielt behovet for utvidelse av skolebygget. Et planlagt påbygg av det eksisterende skolebygg ville gitt en høyst nødvendig forbedring av befalets kontorforhold.

Fung sjef for USKutdanningen - kapt Halstensen - orienterte om skolevirksomheten ved Kongsvinger festning. Opplæringen av HVUSK kom igang i 1987 og er etablert som en permanent ordning fra 1 juli 1990. Utdanningskapasiteten er økt fra 60 til 100 sersjantpr år. Den 12 mdr lange opplæringen skjer ved 6 mdr kurs og 6 mdr praksis.

Som del av besøksprogrammet fikk nemnda overvære praktiske elevøvelser og kunne registrere interesse og stor motivasjon blant elevene. Elevene syntes å være vel tilfreds med forholdene ved Kongsvinger festning.

HVskolen, Torpomoen (HVSKT)

Ved ankomst HVSKT, Torpomoen, ble nemnda ønsket velkommen av skolesjefen - oblt Arnesen - som orienterte om HVskolens virksomhet.

HVSKT, som ble etablert i 1956, driver en utstrakt kursvirksomhet. Årlig registreres mellom 600 og 700 befal som deltakere ved skolens ulike kurs. HVskolen på Dombås har årlig mellom 800 og 900 kursdeltakere.

Utdanningsmålet innen HV totalt er ca 2 000 deltakere pr år. Man ligger således fortsatt noe under dette mål. HVs utdanningsbehov har medført at det nå er enighet om å fortsette driften av begge HVskolene (Torpo og Dombås).

HVskolene gir en opplæring som er helt avgjørende for HVs landsomfattende virksomhet. Eksempler på kurs er

- forsyningskurs for forsyningsassistenter og forsyningsoffiserer
- sanitetskurs for sanitetspersonell
- personellkurs
- ungdomslederkurs.

Ved HVskolen, Dombås, arrangeres bl a

- områdesjefskurs
- kurs for sambandsoffiserer.

HVSKT disponerer Syningen skyte- og øvingsfelt som gir avdelingen gode muligheter for skyteøvelser med alle typer HVvåpen. Det bygningsmessige vedlikehold er en krevende oppgave ved HVSKT idet avdelingen forvalter ca 40 ulike bygninger. Det regelmessige vedlikehold utføres av vedlikeholdsleder sammen med vernepliktige mannskaper som blir overført avdelingen. Torpomoen har en stillingsoppsetning på 33.

Ved den bygningsmessige besiktigelse kunne nemnda konstatere tilfredsstillende underbringelsesforhold for kursdeltakerne - og et påtrengende behov for fornyelse av avdelingens garasjebygg.

HV-06

Sjefen for HV-06 - oblt Eriksen - orienterte om HVdistriktet som i geografisk utstrekning berører fylkene Oppland, Buskerud og Vestfold og har standkvarter i Hønefoss. Distriktet omfatter ca 5 900 mann og kan notere en

fremmøteprosent på ca. 95 til de regelmessige øvelser.

Distriktssjefen kunne opplyse om lavt antall refselsler og minimale alkoholproblemer blant manskapene.

Distriktet har 120 HVungdommer. Oberstløytnanten håpet at myndighetene ville innføre egne budsjetter for HVs ungdomsvirksomhet. I dag belaster HVungdommen det ordinære øvelsesbudsjettet i HV.

Sikring av lagre og depoter har høy prioritet i distriktet.

Distriktets øvingsenter - Tissleia - vil bli nedlagt i nærmeste fremtid og øvingene overført til Torpomoen. Oberstløytnantens redegjørelse ble etterfulgt av et besøk ved Nord-Aurdal HVområde, Valdres HVavsnitt. Nemnda mottok her en redegjørelse om oppgavene for HVavsnittet av avsnittssjefen og om HVområdets oppgaver og virksomhet ved områdesjefen.

En hovedoppgave for HVavsnittet er å hol-

de veger og kommunikasjonslinjer intakte. Sambandsforholdene representerer et særlig problem. Således ble det opplyst om svært dårlige forhold for radiokommunikasjon i Valdresdistriktet.

Nord-Aurdal HVområde mangler ca 80 menige mannskaper, noe som har klart negative følger for opplæringen og vanskeliggjør lederoppgavene.

Områdesjefen opplyste også at man hadde støtt på hindringer med hensyn til bruk av Statens grunn i utmark under øvelser. Staten skoger har vist manglende vilje til samarbeid - ble det opplyst. Saken anbefales drøftet med fylkesmannen i Oppland.

Nord-Aurdal HVområde har påtatt seg å bistå de lokale arrangører av NM i skiskyting i januar 1992.

Ivar Johansen deltok kun under besøket i HVstaben og har således ingen tilknytning til omtalen av besøket ved de øvrige HVavdelinger.

Oslo i februar 1992.

Per A. Utsi

Georg Jacobsen

Per Håpnes

Gunvor Schnitler

Liv Stubberud

Ellen M. Wibe

Ivar Johansen

Vedlegg.**Instruks for Forsvarets ombudsmannnemnd**

(Stortingsvedtak 21 april 1952, jfr Innst. S. nr. 56 for 1952, med endringer ved stortingsvedtak av 9 april 1956, hvorav antall medlemmer i nemnda ble økt fra 5 til 7 (instr. § 2) og endringer ved stortingsvedtak av 12 jun 1989, jfr. Innst. S. nr. 189 (1988-89))

§ 1.

Ombudsmannnemnda skal bidra til å sikre de almenmenneskelige rettigheter for Forsvarets personell og ved sitt arbeid også søke å medvirke til å effektivisere Forsvaret.

§ 2.

Ombudsmannnemnda består av 7 medlemmer som velges av Stortinget for 4 år ad gangen. Et av medlemmene velges som formann og benevnes Ombudsmannen for Forsvaret. Ombudsmannen er årslønnet. Lønningen fastsettes av Stortinget. De øvrige medlemmer tilkommer godtgjørelse etter komitéregulativet.

§ 3.

Nemndas oppgave er:

- a) å behandle spørsmål som reises av tillitsmannsutvalg eller personell vedrørende tjenestetidens utnyttelse og mannskapes forhold under tjenesten, så som mannskapes økonomiske og sosiale rettigheter, videre spørsmål som angår undervisnings- og velferdsarbeid, kantinevirksomhet, pensjoner, utrustning, bekledning, kosthold og husrom.
- b) behandle henvendelser fra tjenestemenn i Forsvaret når de ikke ifølge annen bestemmelse skal sendes tjenestevei.

§ 4.

Tillitsmannsutvalget og personell i Forsvaret kan rette henvendelser til Ombudsmannen utenom den regulære tjenestevei, med de innskrenkninger som er nevnt ovenfor, § 3, bokstav b.

§ 5.

De saker som skal behandles, forberedes og forelegges i alminnelighet av Ombudsmannen. Medlemmene kan hver for seg eller i fellesskap legge frem eller kreve lagt frem saker til drøfting.

Nemnda kan av Stortinget, Stortingets forsvarskomiteé, Forsvarsministeren eller Forsvarssjefen (FO) forelegges saker til uttalelse.

Henvendelser til Ombudsmannen i saker som er nevnt under § 3, bokstav a og b, forelegges nemnda bare i den utstrekning de er av prinsipiell karakter eller har almen interesse. Sakene søker Ombudsmannen løst ved direkte kontakt med de myndigheter som han anser nærmest til å ta seg av dem.

I samband med saker som forelegges ham, har Ombudsmannen rett til å søke opplysninger hvor som helst i Forsvaret, hvor sikkerhetsmessige hensyn ikke forbyr det.

§ 6.

Ved utgangen av hvert år sender ombudsmannnemnda rapport over sin virksomhet til Stortinget. Gjenpart av rapporten sendes Forsvarsdepartementet.

Nemnda kan også når den finner det ønskelig, sende rapport til Stortinget om enkelte saker i årets løp.

I den utstrekning nemnda finner det påkrevet, forelegger den de resultater som den ved inspeksjon eller ved studium er kommet frem til, for Forsvarsministeren i form av rapport.

§ 7.

Nemnda holder sine møter så ofte det er behov for det.